

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

KrV C:3 Krigsvetenskap, C-uppsats

<i>Författare</i> Johan Brovertz		<i>Program</i> ChP 04-06
<i>Handledare</i> Bertil Wennerholm och Dan Öberg		
	<i>Beteckning</i> 293/6:1	
<p><i>Förekommer EBO i samband med Counter Insurgency Operationer i Irak 2004?</i></p> <p><i>Sammanfattning</i></p> <p>Begreppet EBO har sedan 1991 gradvis växt fram som ett viktigt och centralt begrepp kopplat till genomförandet av operationer. Senaste exemplet är <i>Operation Iraqi Freedom</i> som började 2003 där förespråkarna anser att det fanns ett effektbaserat tankesätt från koalitionen sida i genomförandet. Det finns dock många olika beskrivningar av vad begreppet egentligen innebär vilket gör att man kan diskutera förekomsten av det effektbaserade tankesättet i en operation.</p> <p>Syftet med denna uppsats är att ge ett perspektiv på effektbaserade operationer samt att ge en fördjupad beskrivning av uttrycket genom att ta fram kriterier som kan användas för att påvisa förekomsten av tankesättet i en specifik operation.</p> <p>Uppgiften besvaras genom att undersöka följande frågor.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur är det möjligt att förstå konceptet EBO i förhållande till begreppet Counter-insurgency? • Använder Koalitionen ett effektbaserat tankesätt när de genomför upprorsbekämpning i IRAK under 2004? • Vilken effekt fick det effektbaserade tankesättet på operationerna? <p>Resultatet av undersökningen visar att det förekommer effektbaserat tankesätt i de två COIN-operationerna i Haditha och Fallujah. Effekterna av båda operationerna är enligt amerikanska källor väldigt positiva vilket kan stämma i det korta perspektivet utifrån tilldelade uppgifter. Resultatet i det långsiktiga perspektivet är mer tveksamt och svårt att bedöma. Hur länge konceptet EBO överlever innan det ersätts med något nytt är svårt att förutse men förmodligen kommer åtminstone vissa delar att överleva.</p> <p><u>Nyckelord:</u> EBO, COIN, Irak, Fallujah, Haditha, holistisk, <i>Operation Iraqi Freedom</i>.</p>		

Is EBO used in Counter Insurgency Operations in Iraq 2004?***Abstract***

The EBO concept has since 1991 step by step increased in importance as a term related to operational war fighting. The latest example is *Operation Iraqi Freedom* 2003 where advocates assert that the coalition uses effect based approach. There are many different approaches and ways of explaining the EBO concept, which can make it difficult on agreeing upon the existence of EBO in a specific operation or not.

The aim of this thesis is to give a perspective on EBO and examine the concept by extracting criteria's, which can be used to demonstrate the effects-based approach during a specific operation.

In order to accomplish this, the author is trying to answer these questions.

How is it possible to understand the EBO concept related to COIN?

Is the coalition using an effect-based approach during the COIN-Operations in Iraq 2004?

If that's the case, what kind of effect was achieved?

The result from the thesis shows that an effects-based approach can be traced in the two COIN-operations in Haditha and Fallujah. According to the American sources the effects of the operations are very positive which can be correct in the short-term perspective. The result in the long-term perspective is more doubtful and difficult to examine.

For how long the EBO concept will survive before it is replaced by something new is difficult to foresee, but probably will at least parts of the concept influence operational art for many more years.

Key words: EBO, COIN, Iraq, Fallujah, Haditha, holistic, *Operation Iraqi Freedom*.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING.....	4
1.1	BAKGRUND	4
1.2	SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR.....	5
1.3	DEFINITIONER	5
1.4	METOD.....	6
1.5	ANTAGANDEN	7
1.6	AVGRÄNSNINGAR.....	7
1.7	KÄLLKRITIK	8
1.8	FORSKNINGSLÄGE	8
1.9	DISPOSITION OCH LÄSANVISNING.....	9
2	EBO EN TEORI ELLER ETT KONCEPT FÖR FRAMTIDEN?.....	10
2.1	VAD ÄR EN TEORI?	11
2.2	BAKGRUND EBO.....	12
2.3	BESKRIVNING AV EBO.....	13
2.4	KRITIK MOT KONCEPTET EBO.....	18
2.5	SAMMANFATTNING AV EBO	19
2.6	VAL AV KRITERIER	19
3	COUNTER-INSURGENCY, VAD ÄR DET?	21
3.1	INLEDNING	21
3.2	VAD ÄR UPPROR OCH UPPRORSBEKÄMPNING?.....	21
3.3	LYCKADE FÖRSÖK ATT BEKÄMPA UPPRORSRÖRELSER.....	23
3.4	AMERIKANSKA DOKTRINER OM UPPRORSBEKÄMPNING	24
3.5	SAMMANFATTNING	25
4	OPERATION IRAQI FREEDOM- KONFLIKTEN.....	25
4.1	INLEDNING	25
4.2	OPERATION IRAQI FREEDOM 19 MARS- 1 MAJ	26
5	ANALYS	28
5.1	INLEDNING	28
5.2	COIN-OPERATIONEN I HADITHA MARS-JULI 2004	29
5.3	COIN-OPERATIONEN I FALLUJAH NOVEMBER 2004	36
6	AVSLUTNING /SLUTSATSER	44
6.1	INLEDNING	44
6.2	HUR ÄR DET MÖJLIGT ATT FÖRSTÅ KONCEPTET EBO I FÖRHÅLLANDE TILL BEGREPPE COUNTER-INSURGENCY?	44
6.3	ANVÄNDER KOALITIONEN ETT EFFEKTBASERAT TANKESÄTT NÄR DE GENOMFÖR UPPRORSBEKÄMPNING I IRAK UNDER 2004?.....	44
6.4	VILKEN EFFEKT FICK DET EFFEKTBASERADE TANKESÄTTET PÅ OPERATIONERNA?....	45
6.5	FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	46
6.6	AVSLUTNING.....	47
7	REFERENSER.....	48

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Begreppet Effektbaserade Operationer (EBO) har använts allt flitigare tillsammans med de nära relaterade uttrycken effektbaserad planering och effektbaserat tankesätt. Men om man läser litteratur om vad de egentligen står för och var de kommer ifrån kan det konstateras att det finns många olika åsikter.

Första gången författaren till denna uppsats hörde uttrycket var på ett NATO-möte i Warszawa 2004 då en amerikansk officer¹ beskrev hur hans enhet hade arbetat i Irak under 2003. Officeren använde förutom EBO även uttrycket *Joint Effects Cell* (JEC) för att beskriva på vilket sätt de gick till väga. Arbetet i JEC användes för att uppnå avsedda effekter på bästa sätt genom utnyttjandet av alla tillgängliga resurser. Det han beskrev lät logiskt och utvecklande, men handlade mest om planeringsmetod och förhållningssätt till själva planerandet. Efter det har författaren deltagit i lektioner på Försvarshögskolan där ett antal föreläsare presenterat fler uppfattningar vilket gett en vidare och ibland direkt motstridig bild av ämnet. Dessa föreläsningar har ibland varit svåra att ta till sig då de inte överensstämde med den amerikanska kollegans förklaring.

Författaren har dock tagit denna utmaning att gräva djupare i vad EBO egentligen är och försöker sig även på en egen definition. I arbetet med att göra en fördjupning i konceptet EBO används historiska exempel från Irak 2004 för att få ytterligare perspektiv på konceptet. Det har inneburit att EBO har använts i ett scenario där det bedrivs upprorsbekämpning (åtminstone ur ett amerikanskt perspektiv). Detta faktum har inneburit möjligheten att göra någon form av enkel relationsbeskrivning mellan begreppen EBO och *counter-insurgency* (COIN).

Vad är det som har gjort att just EBO används flitigt i militära artiklar och utvecklingsarbete de senaste åren? Ett sätt att förklara detta är den koalitionsbaserade konflikthanteringen som blir mer och mer vanlig. Även den ökade förekomsten av aktiviteter med civilt, civilt-militärt, och militärt inslag med yttersta mål att bidra till fred, stabilitet och demokrati i något område kan vara en bidragande del. En tredje förklaring kan vara att den ökade tekniknivån medger att det nu kan byggas upp ett beslutsunderlag så att det går att förstå motståndaren och andra aktörer vilket är en nödvändighet när handlingsväg skall väljas för att uppnå en önskad effekt (Kindvall 2005 s. 7).

Vilken relevans begreppet EBO har i framtiden för Sverige och de europeiska grannarna är svårt att förutse. Denna diskussion återkommer i det avslutande kapitlet, men det finns delar i konceptet som kommer överleva länge, kanske under ett annat namn eller treställig förkortning i vanlig militär anda.

¹ LTC Billy F. Sprayberry, beskriver sina upplevelser i artikeln *Battlefield Decisions of a Battalion Commander*.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna uppsats är att ge ett perspektiv på effektbaserade operationer samt att ge en fördjupad beskrivning av uttrycket genom att ta fram kriterier som kan användas för att påvisa förekomsten av tankesättet i en specifik operation.

Vidare skall uppsatsen besvara följande frågor:

- Hur är det möjligt att förstå konceptet EBO i förhållande till begreppet Counter-insurgency?
- Använder Koalitionen ett effektbaserat tankesätt när de genomför upprorsbekämpning i Irak under 2004?
- Vilken effekt fick i sådana fall det effektbaserade tankesättet på operationerna?

Dessa frågor återkommer i kapitel 6.

1.3 Definitioner

Nedan förklaras ett antal uttryck som är viktiga för innehållet.

Begrepp	Förklaring
COIN	COIN används genomgående i uppsatsen när jag pratar om rebellbekämpning. Uttrycket kommer från det engelska ordet <i>Counter-Insurgency</i> och förklaras mer detaljerat i kapitel 3.
Comprehensive approach	Uttrycket används i Europeiska Unionen för att beskriva EU's sätt att hantera ett krisområde. Man använder diplomati, humanitärt och civilt stöd, ekonomiska samt militära resurser som maktmedel. Dessa maktmedel används förebyggande, reaktivt eller i återuppbyggnadssyfte (Grönberg 2006).
EBO	EBO står för effektbaserade operationer (<i>effects-based operations</i>) och beskrivs utförligt i kapitel 2.
Embedded journalists	Uttrycket innebär att journalister ingår i militära förband och rapporterar till sitt eget nyhetsorgan förutsatt att de ej avslöjar operativt känsligt materiel. Systemet med reportrar som ingår i förband har kritiserats i efterhand. USA ställde krav på reportrarna att de skulle gå igenom viss militär utbildning för att få följa deras förband. Kritikerna har hävdad att denna utbildning gjorde reportrarna mindre kritisk mot koalitionen förband och alltså inte helt objektiva (Embeds 2006).
Holistisk	har sitt ursprung i holism (av grekiska holos, "hel", "odelad") och är i allmän bemärkelse ett filosofiskt betraktelsesätt som innebär att summan av individualier är mer än delarna. Vidare betyder det att inget kan beskrivas enskilt och fjärrat från sin kontext. (Holism 2006). Med holistisk avses för svenskt vidkommande närmast begreppet helhetsförståelse (HKV 09100:62885 bil 1 2006 s.9)
HUMINT	En kategori av underrättelsetjänsten som hanterar information insamlad från mänskliga källor. (HUMINT 2006).
IO	IO står för informationsoperationer och består bl.a. av psykologiska operationer (Psyops), elektronisk krigföring (Electronic Warfare) och Datakrigföring (<i>Computer Network Operations</i>) (Armistead 2004 s. 20).
Koalitionen	Uttrycket används för att beskriva de nationer som angrep Irak 2003. Dessa bestod i första hand av USA, Storbritannien (dessa två stod för 98

Begrepp	Förklaring
	% av styrkorna), Australien och Polen (Koalitionen 2006). I beskrivningarna av händelserna under 2004 omfattas även de irakiska förband som stred på amerikansk sida av begreppet.
MOOTW	<i>Military Operations Other Than War</i> vilket är operationer som omfattar användandet av militära förmågor även i militära operationer som inte omfattar krig. De militära handlingarna kan användas till att komplettera vilken kombination av instrument som helst av nationens maktmedel och förekomma före, under och efter kriget (<i>FM 101-5 2006</i>).
RMA	är ett uttryck som skapades på 1990-talet och som byggde på visioner om att kombinationen av bl.a. digitaliserade kommunikationssystem och lång-räckviddiga precisionsvapen tillsammans skulle ge krigföringen en revolutionerande utveckling (Rekkedal 2005 s. 243).
SASO	<i>Stability and Support Operations</i> handlar huvudsakligen om att skapa en säker omgivning för alla parter i det avsedda området samt att underlätta och/eller genomföra nödvändigt stöd till utsatta, samt i slutläget skapa en situation så att man kan överlämna ansvaret till de lokala myndigheterna i en miljö som är trygg och säker för invånarna (<i>SASO 2006</i>).

Tabell 1 Definitioner

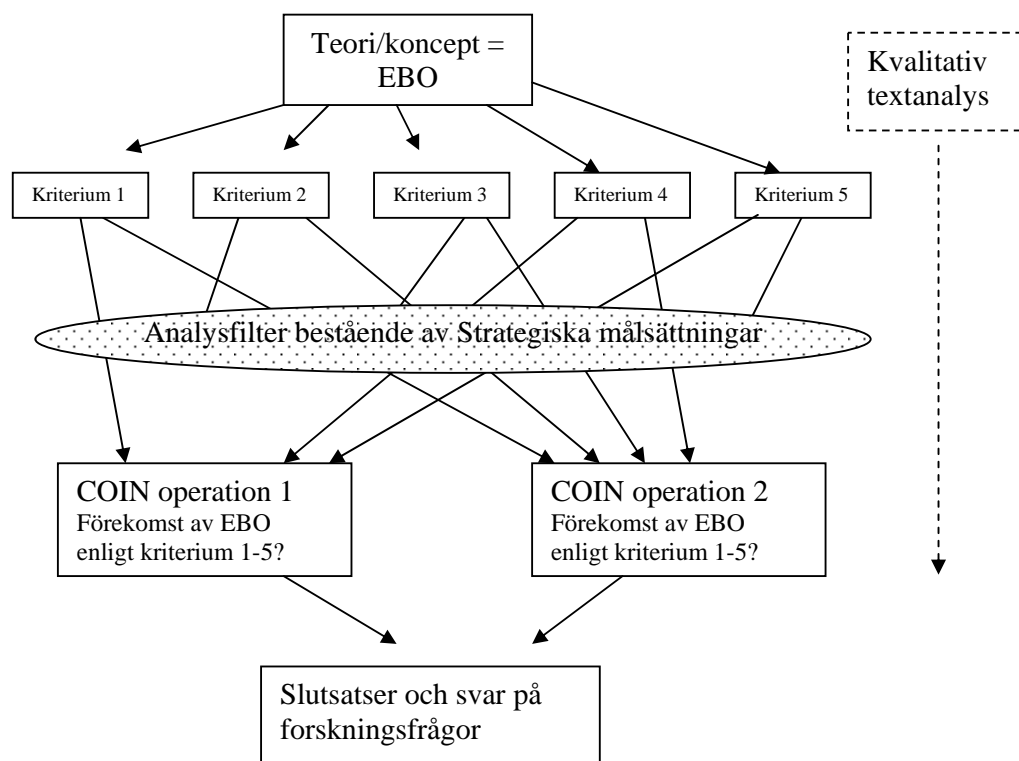
Efter dessa förtydliganden skall nu det valda arbetssättet beskrivas i metodkapitlet.

1.4 Metod

Avsikten med uppsatsen är att försöka ge en bild av EBO genom att först förutsättningslöst beskriva olika teorier och definitioner om effektbaserade operationer. Kvalitativ textanalys används för att extrahera essensen ur konceptet. Detta åstadkoms genom att en egen definition presenteras samt att fem kriterier tas fram som senare används vid analysen i kapitel fem.

För att fördjupa tankegångarna om begreppet EBO kommer COIN-perioden i Irak att belysas. En deskriptiv del avseende vad COIN betyder föregår nästa deskriptiva del som ger en bakgrund till situationen i Irak idag genom att kortfattat beskriva händelserna under 2003 samt de två COIN-operationerna i Haditha och Fallujah.

I analysdelen används kriterierna som extraherats ur den teoretiska diskussionen om EBO genom en kvalitativ analys som ett instrument för att undersöka förekomsten av effektbaserat tänkande i koalitionens verksamhet under 2004. Detta först genom att väga kriterierna mot de strategiska målsättningarna för att undersöka kriteriernas relevans i respektive COIN-operation. Därefter har kriterierna använts för att genom en kvalitativ analys undersöka förekomsten av ett effektbaserat tankesätt i COIN operationerna. Tillvägagångssättet beskrivs i analysmodellen nedan.

Figur 1 Analysmodell

Den kvalitativa analysen har generellt sett en nackdel avseende reliabilitet, tolkningar och generalisering. Men då problemen i detta arbete inte är kvantifierbara är den kvalitativa analysen bäst i denna typ av empiriskt arbete (Devine 1995 s. 152). I arbetet har jag varit medveten om de ovan nämnda nackdelarna med den kvalitativa analysmetoden. Arbetet avslutas genom att utifrån dragna erfarenheter besvara syfte och forskningsfrågor samt en kort reflektion över framtiden bl.a. i form av förslag till vidare forskning.

1.5 Antaganden

I arbete har jag antagit att läsaren har grundläggande militära kunskaper och exempelvis känner till indelningar i strategisk, operativ och taktisk nivå. Ett annat antagande som är gjort är att det finns en allmänkunskap om genomförda militära operationer där *Operation Iraqi Freedom* är ett exempel. Vidare antas läsaren ha grundläggande kunskaper i det engelska språket då en del av texten inte översatts för att undvika att nyanser i förklaringar eller citat försvinner.

1.6 Avgränsningar

I uppsatsen finns en tidsmässig avgränsning på de historiska exemplen i kapitel 5 som bara hanterar materiel under 2004. Orsaken är för att få en viss tidsrymd mellan det att den amerikanska presidenten förklarat att kriget var över (1 maj 2003) till dess de beskrivna operationerna äger rum. Detta har gett koalitionen enheter tid att anpassa sig till den fjärde fasen i operationen genom att utveckla metoder anpassat för omständigheterna. Eftersom uppsatsen bygger på relationen mellan EBO och COIN borde det vara förståeligt att inte välja operationer som tidsmässigt ligger nära anfallsfasen.

I de historiska exemplen behandlas enbart operationer där US Marines hade områdesansvar under denna period. Det beror på att arbetet blir allt för omfattande om ett effektbaserat tankesätt skall påvisas hos flera olika militära kulturer. Det har även ingått element från de irakiska stridskrafterna, Storbritannien, US Army samt US Air Force i marinkårens operationer men dessa har verkat inom marinkårens ledning så det har inte påverkat utfallet av min undersökning.

Inledningsvis användes tre fall för att beskriva COIN men då operationen i An Najaf i augusti 2004 till metoden är lik den som senare i november användes i Fallujah ströks den förstnämnda. Dessutom finns det en utrymmesbegränsning som innebar ett val mellan antal historiska fall och fördjupad beskrivning av befintliga exempel vilket också bidrog till att operationen i An Najaf ströks.

1.7 Källkritik

Då konceptet EBO har varit under stark utveckling både till form och innehåll är mycket av litteraturen sådant som är utgivet de senaste åren (2003-2005). Detta är för att inte fastna i redan passerade stadier av konceptets utveckling. När det rör COIN-perioden i Irak (2003-idag) så är det ont om tryckt materiel som beskriver detta. Det mesta underlaget finnes istället på Internet, vilket naturligtvis måste betraktas ur ett kritiskt perspektiv. Men då det rör en konflikt/fas som fortfarande pågår är det svårt att använda enbart tryckta källor.

I uppsatsen har till stor del använts en amerikansk facktidskrift (*Marine Corps Gazette*) vid beskrivningen av operationerna. Författaren har funnit att dessa på mest detaljerade sätt beskriver genomförandet. Det följande citatet visar dock på ett tänkbart problem med den här typen av källor:

"...terrorist leaders in Fallujah were Sheik Abdullah Janabi, Omar Hadid and, of course, al-Zarqawi. These three thugs were the real power brokers in the city"...(Sattler & Wilson 2005 s. 12).

Läsaren bör vara medveten om att beskrivningarna av rebellerna som kriminella, knarkare och bovar kan vara en ganska subjektiv uppfattning från de författare som nedtecknat skeendet. Det är inte helt säkert att beskrivningen av exempelvis al-Zarqawi delades av alla i området. Dock är det inte själva beskrivningen av motståndaren som är mest intressant, utan mer hur densamme hanterats. Denna del torde vara ganska bra överensstämmande med verkligheten, även om man kan fundera över förekomsten av förskönande beskrivningar.

Det kan diskuteras om uppsatsen har haft för stort fokus på amerikansk och svensk litteratur. Även kanadensiska och australiensiska uppfattningar om EBO är lästa och inte ansetts tillföra tillräckligt mycket mervärde för att läggas in i texten. Dessutom är fokus på denna uppsats det amerikanskleda agerandet i Irak och då blir det mest intressant att undersöka deras syn på effektbaserade operationer.

1.8 Forskningsläge

Forskningen och studierna av begreppet EBO har ökat avsevärt under de senaste åren. Avseende tillgänglig forskning gjord i Sverige har följande alster en viss koppling till detta arbete.

Erland Bekkestad skrev i sin c-uppsats om EBO kopplat till irakkriget. Han fokuserade på faserna före COIN-perioden och använde också något annorlunda kriterier för att fastställa förekomsten av EBO. Resultatet i det arbetet var att Bekkestad inte ansåg att *Operation Iraqi Freedom* inte kunde anses vara en effektbaserad operation. Dock ansåg han att det fanns element av effektbaserat tänkande i både planerande och utförandet (Bekkestad 2005).

Göran Kindvall på FOI gör en bred undersökning av vad EBO är och vilka olika synpunkter och definitioner som finns. I avslutningen konstateras att det är viktigt för Sverige att följa utvecklingen av viktiga koncept och att till dessa hör åtminstone den effektbaserade planeringen (Kindvall 2005).

Anders Cedergren och Ove Pappila på Försvarshögskolan (FHS) gör på uppdrag av högkvarteret en grundlig undersökning av hur man kan närma sig EBO för att förstå konceptet. De konstaterar att EBO är väl förankrat i både manöverteorier och luftmaktsteorier. I avslutningen konstaterar de att konceptet idag mer handlar om att kunna hantera upprorsrörelser än som tidigare handla om att vara ett koncept för att snabbt överraska och chocka (Cedergren & Pappila 2006).

Robert Egnell som är gästforskare på försvarshögskolan har i essäform gjort en effektbaserad analys av irakkriget. Han har använt tidsspännet från 2003 och framåt och kan konstatera ett antal strategiska misstag och institutionella brister som kunde ha undvikits med användandet av effektbaserat synsätt (Egnell 2006).

Ovanstående alster har alla på något sätt en koppling till denna uppsats då de har en eller flera gemensamma beröringspunkter. Däremot har de alla tillräckligt olika inriktningar och uppbyggnad för att en kritiker skall kunna anse att detta arbete uppfyller krav på originalitet.

1.9 Disposition och läsanvisning

I uppsatsen används Harvardsystemet vid referens till källor och fotnoter användes endast för att lägga till fakta och förklaringar. Strukturen på referenser är uppbyggd enligt skrivboken (Strömquist 1998 s. 204 ff).

Kapitel 1 består av inledningen där bakgrund, syfte, definitioner och metod framgår. Efter metodförklaringen redovisas källkritik, forskningsläge och avslutningsvis dispositionen.

I Kapitel 2 byggs en teori/konceptbakgrund för resten av uppsatsen. Inledningsvis förs en diskussion kring begreppen teori och koncept då uppsatsens teoridel egentligen avhandlar ett koncept. Här förklaras varför detta synsätt har valts och på vilken grund jag anser mig kunna göra detta. Därefter avhandlas konceptet EBO som utgör ramverk för de fortsatta diskussionerna. I beskrivningen av EBO kommer först en kort bakgrund av konceptets tillkomst följt av en bred beskrivning av olika tolkningar av konceptet där läsaren får göra sig mer bekant med EBO. I uppsatsen redogörs sedan för en del av den kritik som riktats mot konceptet innan en egen definition presenteras. Denna kompletteras med ett antal kriterier som plockats fram ur materialet och som skall användas i analysen i kapitel 5.

Kapitel 3 beskriver konceptet Counter-Insurgency (COIN). Efter den korta inledningen kommer en förklarande del där huvuddelarna i konceptet presenteras. Därefter kommer två beskrivande historiska exempel för att ytterligare öka förståelsen för COIN. Avslutningsvis

kommer en del som avhandlar de amerikanska doktriner som kan tänkas ha inverkat på koalitionsstyrkornas agerande i Haditha och Fallujah.

Kapitel 4 är en förberedelse för analysdelen (kapitel 5) och beskriver kortfattat de inledande faserna på *Operation Iraqi freedom*. Med detta avses de konventionella stridshandlingarna mellan 19 Mars fram till dess USA's president George Bush den 1 Maj förklarade att kriget var över. Kapitlet ger en nödvändig grund för att senare kunna beskriva COIN operationerna i rätt perspektiv. De tidigare faserna bestod av uppbyggnad och förberedelser och omnämns inte mer i detta arbete.

Kapitel 5, uppsatsens analysdel, börjar med en kort inledning där bl.a. syfte och frågeställning repeteras. Därefter kommer en beskrivning av COIN operationen i Haditha under 2004. Förutom den historiska beskrivningen genomförs analysen genom att först undersöka kriteriernas relevans mot den strategiska målsättning som varit viktigast under operationen. Detta genom att med subjektiv bedömning och med hjälp av en matris konstatera om något kriterium är irrelevant. Sedan kommer kvarstående kriterier att jämföras mot operationen för att försöka konstatera ett effektbaserat tankesätt eller ej. Efter det kommer en beskrivning av COIN i Fallujah som följs av en likadan analys som ovan.

I Kapitel 6 presenteras slutsatserna genom att besvara de frågor som ställts i inledningskapitlet. Förhållandet mellan konceptet EBO och COIN diskuteras ur flera perspektiv. Bl.a. konstateras att EBO mycket väl kan förekomma i COIN operationer. Därefter diskuteras huruvida koalitionen använder ett effektbaserat tankesätt när de genomför upprorsbekämpning i Irak. Det konstateras att det enligt förutsättningarna (kriterierna) förekommer ett effektbaserat tankesätt. Avslutningsvis förs ett resonemang kring vilken effekt det effektbaserade tankesättet i sådana fall fick på operationerna. Här handlar det mer om kortvariga effekter då de långvariga kan vara svåra att spekulera i. Kapitlet blir en personlig reflektion av de delar som författaren gått igenom tidigare. Här ges även förslag på vidare forskning kring ämnet för framtida bruk.

Kapitel 7 består av en referenslista. Denna är inte uppdelad på litteratur och källor från Internet samt skrivelser och essäer. Detta för att författaren anser att en gemensam lista gör att det snabbast går att hitta den referens som eftersöks oavsett om det är en bok eller Internetkälla.

2 EBO en teori eller ett koncept för framtiden?

I detta kapitel byggs en teori/konceptbakgrund upp för resten av uppsatsen. Inledningsvis förs en diskussion kring begreppen teori och koncept då uppsatsens teoridel egentligen avhandlar ett koncept. Här förklaras varför denna approach är vald och på vilken grund författaren kan göra detta. Därefter avhandlas konceptet EBO som utgör ramverk för de fortsatta diskussionerna. I beskrivningen av EBO kommer först en kort bakgrund av konceptets tillkomst följt av en bred beskrivning av olika tolkningar av konceptet där läsaren får göra sig mer bekant med EBO. Sedan redogörs för en del av den kritik som riktats mot konceptet innan en egen definition presenteras. Denna kompletteras med ett antal kriterier som plockats fram ur materialet och som skall användas i analysen i kapitel 5.

2.1 Vad är en teori?

I uppsatsen används EBO som teori, trots att det egentligen inte handlar om en vedertagen och väldefinierad teori. Man kan sträcka sig till att hävda att det handlar om ett koncept, som visserligen innehåller delar som liknar vissa teorier. Därför kommer begreppen teori och koncept beskrivas kortfattat.

En teori används när fakta som samlats in skall analyseras och behövs för att strukturera och renodla mönster som kan finnas i de data om verkligheten som undersöks. En teori kan också användas när ett resonemang förs kring olika synsätt på olika begrepp (Hallenberg, Ring, Rydén, Åselius 2005 s. 25).

Vad är då en teori? Det grundläggande syftet med en teori är att på något sätt förklara och översätta verkligheten. Man kan vända på det och hävda att utan teorier går det inte att förstå verkligheten. Det går inte att göra framsteg i forskning genom att bara observera, en forskare måste också förhålla sig till de observationer han eller hon gjort. En bra teori väljer ut vissa faktorer som de mest viktiga eller relevanta när en förklaring på ett specifikt skeende skall förmedlas (Marsh and Stoker 1995 s. 16f).

Teorin bidrar med tre värdefulla funktioner i jakten efter att förstå hur samhället fungerar. Den första handlar om att teorin är en utgångspunkt avseende vissa aspekter och bidrar med en guide på vad som skall undersökas vidare. Det möjliggör för oss att se världen och fokusera på speciella aspekter av verkligheten. Den andra tar utgångspunkt i teorin som ett sorteringsystem, ett ramverk inom vilket man placerar observationer av verkligheten. Den tredje, och sista, möjliggör att mönster av idéer utvecklas. Teorier är vanligen uttalade på ett relativt abstrakt sätt och på ett sätt som koncentrerar och systematiserar erfarenhet vilket gör att vi kan se ett sammanhang ur ett antal olika bitar information. En bra teori sammanfaller inte bara med ett antal observerande tester utan har också ett logiskt sammanhang och djup. I en komplex helhet länkar det ihop en uppsättning idéer och hypoteser. Teoretiska påståenden gör att det både går att identifiera en gemensam grund men även skillnader och motsättningar när olika idémönster jämförs. Teorier kan delas in i normativa och empiriska delar där de förstnämnda handlar om hur världen borde se ut. Teoretikern gör ett antal antaganden när det gäller förutsättningarna och argumenterar varför dessa är att föredra. Dessa teorier berör betydelsen och främjandet av normer i betydelsen värdering. De empiriska delarna berörs inte här då de saknar relevans i denna form av arbete (Marsh and Stoker 1995 s. 17).

Det är på detta sätt författaren går till väga då ämnet EBO betraktas. I en diskussion senare i detta kapitel görs det ett antal antaganden avseende förutsättningarna för det vidare arbetet genom att författa en egen definition med ett antal urvalskriterier. Detta förhållningssätt tillämpas även under analysarbetet i kapitel fem då normativa antagande utifrån konceptbeskrivningen i detta avsnitt görs.

Vad är då ett koncept för något, och vilka likheter har det med teoriförklaringen ovan? I Nationalencyklopedin beskrivs ordet koncept som:

I modern företagsekonomisk och organisationsteoretisk litteratur en bärande idé eller grundläggande föreställning om hur olika delar av en verksamhet skall kombineras eller samordnas (Marklund 1993 s. 228).

Med utgångspunkt i konceptet som en bärande idé kan det vidare sägas att ett koncept bidrar med en referensram i vilken verkligheten kan undersökas. Konceptet kan också bidra med att tolka förhållanden mellan variabler och uppnår ett bättre djup och bredd än exempelvis en modell när det gäller att försöka förklara verkligheten (Marsh and Stoker 1995 s. 18).

I texten ovan beskrivs både teori och koncept som någon form av utgångspunkt eller referensram när man tittar på problem eller situationer. Det borde då vara möjligt att kunna använda konceptet EBO som en referensram i ett arbete som denna uppsats istället för en vedertagen teori. Då EBO i sig är ett av intresseområdena, och konceptet som sådant kan användas som en utgångspunkt eller referensram enligt texten ovan anser jag att det går att använda konceptet trots att det inte är en vetenskapligt förankrad teori.

2.2 Bakgrund effektbaserade operationer

Med teori och konceptförklaringen avklarad flyttas i detta avsnitt fokus på konceptet EBO och dess bakgrund. Även om det är ett relativt nytt koncept kommer detta avsnitt ändå kort att redogöra för ursprunget. Konceptet effektbaserade operationer nämns allt mer i militära publikationer i Sverige och övriga världen. Uttrycket är så nytt att det exempelvis inte nämns i den svenska Militärstrategiska doktrinen från 2002. Begreppet effekttänkande nämns först i doktrinen för gemensamma operationer från 2005 där det förklaras i samband med manövertänkandet. Det finns olika teorier om uppkomsten av uttrycket och vad det egentligen betyder. Det finns idag inte en helt ensad syn på innebörden av uttrycket, och i Sverige finns det ingen fastställd definition ännu.²

En teori är att EBO härstammar från flygoperationerna under Gulfkriget 1991. Den förbättrade tekniken avseende precisionsbomber och smygteknik (*stealth*) gjorde att amerikanska flygvapnets resurser i gulfen kunde anfalla fler mål på de första 24 timmarna än hela amerikanska 8. Flygarmén under andra världskriget gjorde på två år. Orsaken var att amerikanerna med teknikens hjälp kunde ge bombuppdragen ett tydligare önskat slutläge och minskad oönskad effekt till en mindre resurskostnad. Ändå var bara ca 4 procent av de släppta bomberna 1991 laserstyrda. Denna siffra hade 1999 ökat till 42 procent (flygbombningen mot Serbien), och under Operation Iraqi Freedom var den ännu högre (Wikström 2005 s. 9f). En del teoretiker anger att det var genom denna effektivisering av flygbombningar som tänkandet i effektbaserade termer började.

Är EBO något nytt, eller har det alltid funnits ett effektbaserat tankesätt, fast det kallats det något annorlunda? Det finns folk som hävdar att *US Army Air Forces* redan på tidigt fyrtiotal tillämpade ett effektbaserat tankesätt när de planerade att slå ut de tyska kullagerfabrikerna i Schweinfurt. Syftet var att lamslå den tyska krigsekonomin samt allvarligt försvåra tillverkningen av stridsvagnar och andra maskiner. Denna plan misslyckades då amerikanerna inte tillräckligt nog hade analyserat vilka alternativ tyskarna hade (Ho 2005 s. 63f).

Det finns också de som hävdar att EBO har växt fram under slutet av 1990 tillsammans med koncepten *Rapid Dominance* och *Shock and Awe* som en naturlig utveckling av John Wardens teorier samt *Revolution in Military Affairs* (Widén och Ångström 2005 s. 268f).

² Enlig FOI underlagsrapport FOI-R--1454—SE *Effektbaserade operationer* av Göran Kindvall så är den enda svenska befintliga definitionen idag från en B-uppsats på FHS 2004, vilken författaren väljer att inte återge här.

Dessa olika begrepp berörs inte mer här utan för den nyfikne rekommenderas Widén och Ångströms alster enligt källförteckningen. Om diskussionen om var EBO har sin grund är omfattande kan sägas att de olika uppfattningarna om konceptets innehåll och syfte är än mer delade. Detta förklaras i nästa avsnitt som beskriver konceptet från flera olika betraktningssätt.

2.3 Beskrivning av EBO

Redan i bakgrundsbeskrivningen ovan antyds att det finns många olika åsikter om begreppet. I det kommande kapitlet kommer konceptet EBO att beskrivas ur ett antal skilda synvinklar. Det handlar om olika "teorier" som beskriver hur individer och nationer ser på konceptet från varierade håll.

I Sverige finns ingen gällande definition för EBO. Ett antal rapporter tar upp fenomenet utan att direkt föreslå någon definition. I FHS rapporten *Effekttänkande, ett resultatnriktat förhållningssätt* skriver författarna Cedergren och Pappila följande i sin sammanfattning:

Effekttänkande (Effects-Based Approach), som ligger till grund för EBO, är ett förhållningssätt till krig och konflikter som inrymmer nyttjandet av alla typer av maktmedel som en stat eller en koalition kan förfoga över. De aktiviteter som genomförs har inget egenvärde. I fokus ligger de effekter, som aktiviteterna ger upphov till och de önskvärda som måste uppnås samt de oönskade som måste undvikas. En effekt i det här sammanhanget är ett tillstånd mellan nuläget och det viktiga slutläget (end-state), som skall leda till att de strategiska och operativa målen så småningom nås. I de senaste årens utveckling av effekttänkande och EBO-konceptet kan också tydligt spåras att konceptet har rört sig från att vara ett koncept för att snabbt överraska och chocka en motståndare till att vara ett koncept som mer och mer inriktas mot att kunna bekämpa upprorsrörelser och samhällsuppbyggnad för att möjliggöra en stabil fred (Cedergren & Pappila 2005 s. 3).

Rapporten är en ansats att försöka beskriva EBO-konceptet samt att göra jämförelser mellan effekttänkande och manöverkrigföringskonceptet. Tyngdpunkten i beskrivningen ligger i användandet av alla typer av maktmedel samt de olika sorters effekter som kan uppnås (Ibid 2005 s. 3).

Beskrivningen av maktmedel kan utvecklas genom att använda en nations samtliga resurser; politisk, militärt, ekonomisk, och diplomatisk för att vända sig mot alla beståndsdelar av motståndarens nationella styrka. Genom att förlita sig på *en* nationell kraftkälla (tvångsmedel) så kommer det allvarligt att reducera den totala effekten av en kampanj, och därigenom göra det relativt enkelt för en motståndare att anpassa sig till denna enda attack (Ho 2005 s. 66).

Alla tillgängliga resurser kan inkluderas in i planeringsprocessen och alla möjliga effekter (inkluderande de oönskade) som kan bli resultatet av att använda dessa resurser. Detta tänkande kan ses som en civil-militär tolkning på strategisk nivå som betonar ett holistiskt närmande till operationer och utförandet av psykologiska effekter (Egnell 2006 s. 3).

Att psykologiska effekter nämns kan ge en fingervisning på att EBO är nära relaterat till konceptet informationsoperationer (IO) då psykologisk krigföring i Sverige är en del av IO.

Planeringsprocessen som nämns ovan kopplas i USA till EBO genom beskriva att de inför en operation skall säkerställa att den effektsbaserade planen är dynamisk och anpassningsbar i sitt utförande. Med detta menas att amerikanerna på taktisk nivå flexibelt och sätter samman de enheter som är bäst anpassade för att lösa den aktuella uppgiften oavsett ursprunglig försvarsgrens- eller förbandstillhörighet (USJFCOM 2003 s. 59).

Detta holistiska synsätt på EBO kan exemplifieras med när alla tänkbara, icke-traditionella medel (flygbombning, understöd till Kosovos befrielsearmé, politisk påtryckning, ekonomiska sanktioner, informationsoperationer m.m.) användes 1999 under *Operation Allied Force* för att tvinga Serbien att dra sig ur Kosovo. Faktum är att det än idag är svårt att med bestämdhet avgöra om det var någon specifik åtgärd eller en kombination av åtgärder som gjorde att den serbiske presidenten Milosevic slutligen beordrade ett tillbakadragande av sina styrkor från Kosovo (Ho 2005 s. 66).

Som stöd för denna syn på EBO där helheten avseende maktmedel finns i fokus, kan en tidig beskrivning av detta koncept återges:

Effektbaserade operationer är operationer som är framtagna och planerade i ett systems ramverk, som tar i beaktande hela omfånget av direkta och indirekta effekter. Dessa kan bli uppnådda med hjälp av användandet av militära, diplomatiska, psykologiska och ekonomiska instrument (Davis 2001 s. 7).

Den holistiska synen känns kanske självklar, för vem vill avsäga sig någon form av maktmedel? Svårigheten blir när försök görs att tillämpa detta på en taktisk nivå där det sällan finns tillgång på exempelvis diplomatiska maktmedel. Men det går också att se det effektbaserade tankesättet som ett flexibelt användande av tillgängliga resurser. Det kan innebära att en kompanichef använder sin stridsvagnspluton till att bygga lekplatser till lokalbefolkningen eftersom det ger en bättre effekt för den egna enheten än att patrullera med stridsvagnarna på ett avskräckande sätt. Det finns naturligtvis fler sätt att se på EBO. Man kan utgå från de målsättningar som högre chef ställt och försöka se till att dessa genomsyrar alla nivåer.

Egentligen handlar effektbaserade operationer om att försöka uppnå politiska och militära mål på ett rationellt sätt. D.v.s. de handlingar som vidtas skall uppnå effekter, vilka i sin tur skall bidra till att uppnå de högre målen (Kindvall 2005 s. 7).

För att få en röd tråd genom verksamheten i missionsområdet användes EBO som planeringsmetod vid genomförandet av operationer. Planeringsmetoden betonar vikten av att det finns en länk mellan den övergripande strategin och enheters tilldelade uppgifter. Stor vikt läggs också vid integrationen med andra planeringsprocesser samt användandet av både militära och civila medel mot ”motståndaren” (Ho 2005 s. 65).

I den effektsbaserade planeringsprocessen utvecklas en fälttågsplan som parar ihop de strategiska målen med de operativa målsättningarna. Dessa skall även vara synkroniserade med de effekter som leder till att målsättningarna uppnås samt de handlingar som leder fram till effekterna (USJFCOM 2003 s. 57).

I *Operation Iraqi Freedom* finns det exempel på att USA:s nationella strategi även återfanns i de operativa målen. Den nationella strategin att genomföra ett regimskifte i Irak, eliminera massförstörelsevapen samt infångandet av terrorister genomsyrade den amerikanske generalen Tommy Franks åtta operativa målsättningar:

- 1) avsätta den sittande regimen,
- 2) eliminera massförstörelsevapnen,
- 3) fånga eller driva ut terroristerna,
- 4) inhämta underrättelser om terrorister och massförstörelsevapen,
- 5) säkra oljefälten,
- 6) leverera humanitärt bistånd,

- 7) skapa förutsättningar för det nya styret i Irak samt
- 8) försäkra sig om territoriell integritet.

Styrkan i denna planeringsprocess låg i att det gick att spåra något av de strategiska målen i varje uppdrag som genomfördes (Ho 2005 s. 65).

Enligt detta synsätt är det viktigt att ställa tydliga mål från den högre nivån till den lägre. De ställda målen skall prägla den verksamhet som genomförs och effekten värderas efter vilken måluppfyllnad som funnits. Fälttågsplanen som nämns i texten från USJFCOM ovan kan sedan bryta ner i nästa teori som fokuserar på målvalsprocessen.

Denna grundar sig på att försöka utnyttja och bearbeta de viktigaste svaga punkterna hos fienden genom att analysera hans förmåga som ett komplett system. Fokus ligger på att förstöra kritiska noder istället för att förstöra hela infrastrukturen för att åstadkomma önskad effekt, samt att genomföra parallella operationer där flera mål attackeras samtidigt istället för att bekämpa dem kraftsamlat efter varandra (seriellt). *US Joint Forces Command* använder uttrycket effektbaserad målvalsprocess (*effectbased targeting*) för att beskriva effektivt målval. Ett konkret exempel från *Operation Iraqi Freedom* var när koalitionen ville eliminera en kommunikations- och ledningsbunker som låg under Baghdad Rashid Hotel där oskyldiga civila bodde. Istället för att släppa tonvis med bomber för att komma åt bunkern, och därigenom döda en massa civila (oönskade effekter) så slogs en omkopplingsstation ut 200 m bort vilket på ett effektivt sätt tog bort den Irakiska ledningscentralens funktion (Ho 2005 s. 65f).

För att kunna besitta denna förmåga krävs ett kunskapsöverläge (ej att förväxla med informationsöverläge) som omfattar en god uppfattning om stridsrummet och en medvetenhet om den aktuella situationen. Kunskaperna omfattar både egna, neutrala och fientliga faktorer (USJFCOM 2003 s. 56).

Kunskapsöverläget kan användas för att genomföra en serie av hänsynslösa vågor med kraftfulla slag/stötar mot många mål där sjö-, luft-, land- och rymdresurser kombineras, vilket kommer att påverka motståndarens uppfattning om situationen till egen fördel. Konceptet inkluderar erövrande och ockupation av territorier om nödvändigt. Under *Operation Iraqi Freedom* använde koalitionen detta genom att använda kryssningsmissiler och luftbombning på hundratals mål parallellt med att manöverförband grupperades på marken. Dessa kunde sedan rycka fram så snabbt att de nådde Baghads flygplats på 13 dagar (Ho 2005 s. 67).

En förutsättning för att kunna genomföra den här typen av attacker kräver naturligtvis någon typ av teknisk förmåga om det skall vara framgångsrikt. Att bara inneha ett kunskapsöverläge relativt motståndaren eller andra aktörer kommer inte räcka för att få ut den önskade effekten. I den nytviva (2005) *Militärteorins grunder* i kapitlet luftmakt skriver författarna Jerker Widén och Jan Ångström om EBO:

Centralt i detta tankegods är föreställningen att smygteknik, precisionsstyrda vapen och bättre lägesuppfattning möjliggör parallell istället för seriell krigföring. Snarare än att utnyttja flygstridskrafterna för att anfälla mål 1 samlat och därefter mål 2 samlat och sedan mål 3 etc. är tanken att anfälla mål 1-3 samtidigt. Samtidigheten i anfallen över hela operationsområdet och på det strategiska djupet är tänkta att skapa en chockverkan i hela systemet...Lösningen på problemet med kraftsamling och parallella operationer, enligt David Deptula, är s.k. "effektbaserat tänkande", d.v.s. att fokusera på att göra motpartens system oanvändbara snarare än att förstöra dem...Tanken om effektbaserade operationer växte fram parallellt med att smygteknik och precisionsstyrda vapen gjorde luftmakten till ett mer precist instrument (Widén & Ångström 2005 s. 269).

Sättet som EBO beskrivs ovan är ur ett flygvapenperspektiv. Egnell menar att det finns två huvudsakliga former av effektbaserat tänkande. Det ena är på den operativa och taktiska nivån och används mest av flygvapnet enligt ovan och behandlar effektbaserad målberäkning som traditionella kinetiska effekter. Det handlar mer om tekniska aspekter och betonar vikten av en nätverksbaserad förmåga samt tekniska sambands- och ledningsförbättringar. Det andra är på den strategiska nivån och betonar en holistisk syn på operationer där en psykologisk effekt är önskvärd (Egnell 2006 s. 3).

En annan inriktning som också fokuserar mycket på detta med nätverksbaserad teknik är den teori som utgår från att fienden är en komplex och anpassningsbar motståndare. Fyra delar anses vara nödvändiga för att kunna hantera komplexitet och osäkerhet;

- a) förmågan att generera olika handlingsalternativ för beslutsfattare genom att länka ihop olika kombinationer av sensorer och verkansdelar.
- b) förmågan att smidigt anpassa sig till en intelligent motståndares handlingar genom delad lägesuppfattning i en situation som hela tiden utvecklas.
- c) förmågan att koordinera komplexa handlingar till synergetiska effekter på olika nivåer genom delad lägesuppfattning och en delad förståelse för högre chefs syfte.
- d) förmågan att mobilisera kunskap och expertis för att ge bra understöd i rätt tid till beslutsfattare på alla nivåer (Ho 2005 s. 67f).

Ett annat sätt att hantera en komplex och anpassningsbar motståndare är att den operativa chefen samverkar aktivt med sina taktiska chefer och de civila cheferna. Informationen och kunskapen om motståndaren används som lärande erfarenhet och används inte bara i planeringsfasen, utan även i själva genomförandet. Ett exempel som kan nämnas i *Operation Iraqi Freedom* är integreringen av slutsatser och erfarenheter i koalitionens utförande av operationer (Ibid s. 67).

Den lärande erfarenheten används också för att försöka göra en riktig bedömning av resultatet av det effektbaserade agerandet tillräckligt fort för att det skall vara till nytta i den pågående striden. Då de åtgärder som vidtagits kan vara svåra att bedöma effekten av så är detta en komplicerad men viktig del (USJFCOM 2003 s. 59).

Den komplexa motståndaren som tidigare nämndes i texten kan kompletteras med fler intressenter i ett konfliktområde som skall påverkas. Ett sätt att beskriva EBO handlar om koordinerade handlingar för att påverka beteendet hos allierade, neutrala och motståndare i fred, kris och krig (Smith 2003 s. 108).

Om man skall försöka få ett helhetsgrepp på konceptet kan de amerikanska forskarna Kendall och Williams text om EBO läsas;

EBO genomsyras av kreativa, kritiska tankeprocesser och övervägda metoder för planering, genomförande och bedömning av operationer som är designade för att skapa de specifika effekter som är nödvändiga för att uppnå målsättningar för den nationella säkerheten. Det utnyttjar dödligt och icke-dödligt våld och tillämpas på hela spektret av uppdrag, från humanitär undsättning till fullskaliga militära operationer. Dessutom är det tillämpligt på alla beslutsfattningsnivåer: strategisk, operativ och taktisk (Kendall&Williams 2004 s. 1).

Ett annat bra sätt att försöka omfatta hela vidden av innebörden av EBO är om konceptet beskrivs genom att koppla tillbaka till något som vi svenskar förstår oss på och känner igen:

EBO handlar i grund och botten om att styra motståndarens beteende och inte - enkelt uttryckt - att linjärt bekämpa och bit för bit slå ut hans militära resurser. EBO är följaktligen mer en allomfattande ide; man kanske närmast kan beskriva det som ett svenskt "totalförvarstänkande" (Elg 2005 s. 3f).

Att referera tillbaka på det svenska totalförsvaret med militärt och civilt försvar ger en bra bild av det holistiska synsättet. I ett tänkt svenskt försvar av fosterlandet skulle det kunna tänka sig att totalförsvaret mangrant skulle arbeta för ett och samma övergripande mål; försvara nationens suveränitet med de medel och metoder som passade den enskilde individen och staten bäst.

Som tidigare nämnts finns det ingen officiell svensk definition på konceptet EBO. En väg mot en ökad förståelse och kanske en definition som är gemensam för flera stater är deltagandet i det multinationella experimentet (MNE). Då konceptet EBO kräver mycket av användaren i form av information och kunskap om omgivningen samt teknisk nivå på sensorer och verkansformer är det viktigt för ett litet land som Sverige att kunna alliera sig med någon annan. Inte minst när det handlar om andra maktmedel än de militära kan det vara praktiskt med kraftfulla medarbetare. Ett sätt och kanske en förutsättning för att närma sig en sådan omgivning, är att man delar värderingar och definitioner på grundläggande koncept som EBO genom deltagande i testverksamhet som MNE.

Det som nu kallas MNE 4 är det fjärde i en serie experiment avseende multinationell utveckling som U.S. Joint Forces Command (USJFCOM) leder. Verksamheten inleddes vintern 2001 med att olika former av krigföring testades med koalitionsstyrkor och man prövade hur information kan delas i en distribuerad miljö samt hur olika planeringsmetoder påverkar tidsförhållandena. Här deltog Australien, Kanada, Tyskland, Storbritannien och USA. I det andra experimentet som genomfördes i februari 2003 så prövade samma deltagare hur olika nationer i en koalition kan bidra med kunskap som stödjer EBO och utvecklingen av *Operational Net Assessment* i EBO-konceptet. Vid det tredje (MNE 3) experimentet i februari 2004 prövade samma länder med utökat deltagande från NATO (inklusive Frankrike) multinationell effektbaserad planering av ledning i operationer med kärnan i en högre stab. I det fjärde experimentet (MNE 4) som genomfördes under våren på 2006, så deltog även Sverige och Finland och där prövades en multinationell *EBO Process* för ett Afghanistan-scenario (Wik 2005 s. 21).

Sverige har dock haft insyn i experimentet ett tag, och i början av februari 2006 så sammanställdes en rapport på högkvarteret med slutsatser från verksamheten. I rapporten framgår att effekttänkandet, som det används inom MNE 4, bygger på kombinationen av nationella eller multinationella maktmedel för att uppnå ett gemensamt slutläge på operativ nivå genom att påverka en motpart. Det centrala i MNE 4 syn på genomförandet av operationer är de tre beståndsdelarna; effektbaserad planering, genomförande samt utvärdering och analys. Alla tre delarna baseras på en helhetsförståelse för operationsområdet som skapas genom en gemensam kunskapsbas som utvecklas kontinuerligt under operationens genomförande. Kunskapsbasens innehåll måste förutom militära uppgifter även innefatta sådant som behövs för att utnyttja de övriga maktinstrumenten (HKV 09100:62885 bil 1 2006 s. 9).

För att underlätta arbetet och samordningen mellan militära och övriga maktmedel bör en *Multinational Interagency Group* införas enligt MNE. Denna blir sidoordnad till den militäre befälhavaren och står under en civil chef. Betoningen ligger på multifunktionalitet och

samordning mellan olika nationella maktinstrument vilket innebär vidare krav på en väl fungerande nationell och multinationell strategisk beslutsprocess. Ett annat sätt att uttrycka detta är att när någon form av insats planeras måste en värdering av vilken typ av effekt som kommer uppnås med olika maktmedel. Beroende på om man väljer att använda Diplomatiska, Informations-, Militära eller Ekonomiska maktmedel (DIME) eller en kombination av dessa måste ett försök göras att få en uppfattning om vilken effekt detta har på politiken, militären, ekonomin, samhället (social), informationsarenan och infrastrukturen (PMESII) i det område som enheten agerar inom (Ibid).

När det gäller uttrycken DIME och PMESII så har MNE identifierat att de behöver utvecklas ytterligare tillsammans med civil personal för att få en helhetssyn på de effekter som uppstår (HKV 09100:62885 bil 1 2006 s. 2).

Sammanfattningsvis kan sägas om MNE att när det gäller EBO är kärnan att man strävar efter att systematiskt forma en motståndare eller en annan aktörs beteende (Ibid s. 9).

I avsnittet har nu olika åsikter och förklaringsmodeller om EBO tagits upp av författaren. Att försöka sammanfatta dessa saker är inte lätt men vi återkommer till detta efter att först ha tagit upp en del av den kritik som riktats mot konceptet.

2.4 Kritik mot konceptet EBO

Innan författaren kan försöka sig på att summera upp och sammanfatta vad EBO handlar om är det relevant att lyfta fram kritik som framförts mot konceptet. Australiensarna Callan och Ryan är några av dem som pekar på några risker med EBO.

Den första kritiken riktar de mot det faktum att många ser EBO som en viktig process och inte ett sätt att tänka. Processen hamnar i fokus, inte de ursprungliga tankarna bakom, vilket döljer syftet. De tycker också att konceptet utvecklar system och tankebanor som ger låsningar i vårt sätt att förhålla oss till en eventuell motståndare och till den miljö vi skall verka i. De fortsätter sin kritik och framför att förespråkarna för EBO fokuserar för mycket på motståndaren och glömmer bort andra aktörer såsom allierade, neutrala och internationella organisationer. En annan risk är att andra allierade inte använder EBO, eller inte har samma innebörd i uttrycket EBO, vilket komplicerar planering och genomförande. Slutligen anser de att ännu en risk är att välja fel sätt att mäta effekt på. Riskerna är här att effektmätningen kommer att styra själva insatsen på ett oönskat sätt (Callan and Ryan 2003 s. 117).

Ett annat angreppssätt på konceptet är de som anser att möjligheten att förutse indirekta effekter, särskilt när det handlar om folkets vilja samt de beslut som ledare tar, är mycket svårt eller omöjligt. Vidare kan det hävdas att det inte finns någon förklaring till hur olika nationella styrkor är tänkta att arbeta ihop för att uppnå det gemensamma målet. Det kan också handla om brist på substantiell metodik för att uppnå det ultimata målet med EBO; en beteendeförändring hos motståndaren. Slutligen kan man hävda att det inte går att uppnå en positiv beteendeförändring med militära medel, och EBO hanterar inte detta problem tillräckligt mycket (Lindström 2004 s. iii).

Efter att ha pekat på dessa invändningar mot EBO är det dags att sammanfatta konceptet.

2.5 Sammanfattning av EBO

I de föregående avsnitten har ett antal olika åsikter och synsätt på det effektbaserade tankesättet beskrivits. För att kunna avgöra om man anser att det förekommer i de COIN fall som vi senare tittar på måste vad man använder som utgångspunkt beskrivas. Detta sker på två sätt. Först kommer jag med egna ord beskriva vad jag anser att EBO är, och för det andra kommer en presentation av ett antal olika kriterier som ansetts väsentliga.

Vid den egna beskrivningen av EBO kommer uppsatsen att ta utgångspunkt i användandet av samtliga nationellt tillgängliga resurser; politiska, militära, ekonomiska, och diplomatiska. Dessa resurser används för att vända sig mot alla beståndsdelar av motståndarens nationella styrka. Vidare utgår teorin från att om man förlitar sig på en nationell kraftkälla (tvångsmedel) kommer det allvarligt att reducera den totala effekten av en kampanj, och därigenom göra det relativt enkelt för en motståndare att anpassa sig till denna enda attack. Denna teori är också möjlig att utveckla med hjälp av de tankar som framgår av MNE rapport fyra som tidigare redovisats. Här är det främst synen att man måste ha ett holistiskt synsätt på både maktmedlen (DIME) samt påverkansområdena hos motståndaren (PMESII) som enkelt kan kopplas ihop med författaren Ho.

Att dessutom peka på betydelsen av att skapa en ny samverkansfunktion mellan de militära och övriga delarna för att få ut en önskad effekt är också tilltalande. När man ser på en kommande operation är det lämpligt att dela in den i beståndsdelarna; effektbaserad planering, genomförande samt utvärdering och analys, precis som MNE 4 föreslår. Vid en symbios av de tidigare beskrivningarna av EBO samt vid en bedömning av den framförda kritiken av konceptet kan EBO definieras som:

Effektbaserade operationer är militära och/eller civila handlingar där man utifrån de egna strategiska målsättningarna väljer de maktmedel som genererar de bästa effekterna på kort och lång sikt både hos motståndaren och andra aktörer. I slutläget har man format miljön, motståndaren och/eller andra aktörer så att de inte längre är något hinder för att uppnå de egna målsättningarna samtidigt som man minimerar oönskade efterverkningar.

Med denna definition som bas kan man fortsätta med att välja ut de kriterier som behövs för analysen i kapitel fem.

2.6 Val av kriterier

I framtagandet av kriterier nedan har en kvalitativ analysmetod använts. Nackdelarna med denna metod är nämnda i avsnitt 1.4 *Metod* men i detta fall har detta sätt att göra analysen varit mest lämpligt enligt författaren.

Urvalet av kriterier genomförs genom att ett antal centrala begrepp plockas ut från de olika beskrivningarna av EBO. Dessa begrepp representerar en naturlig tyngdpunkt från textavsnittet 2.3 *Beskrivning av EBO*. De centrala begreppen visas utan inbördes ordning i figuren nedan.

a) Teknikens möjligheter inklusive kunskaps överläge	b) Samtliga /flera maktmedel	c) Önskad, oönskad, kaskad effekt	d) Kan användas i olika konflikt- typer	e) Uppnå högre mål (politiska, strategiska)
f) Styra beteende	g) Parallell krig-föring	h) Genom flera/ alla nivåer	i) Även icke stridande mål grupp	j) Civilt-militärt samarbete

Tabell 2 Centrala begrepp

Av dessa tio begrepp har fem stycken kriterier skapats då de varit viktiga komponenter och utgjort essensen av beskrivningarna av EBO enligt författaren. I den kvalitativa analysen har några centrala begrepp sammanförts för att representera ett kriterium. Exempelvis har b) och j) enligt tabell 1 ovan sammanförts till kriteriet holistiskt synsätt. En bedömningsgrund som används för att omvandla dessa begrepp till kriterium har varit tidsfaktorn. Då EBO är ett koncept som utvecklats mycket de senaste åren har den text som representerar synsätt på EBO under 2001 mindre värde i bedömningen än det som skrivits 2006. Vidare är det anlagt ett svenskt perspektiv vilket innebär att åsikter från svenskt håll är värda mer än de från exempelvis Australien. Åsikter från USA har värderats mindre än de från Sverige men mer än de från övriga länder då landet står i fokus för de historiska beskrivningarna. Tyngdpunkten i valet av kriterier har naturligtvis bestått av en subjektiv bedömning utifrån den textmassa som är behandlad och återgiven tidigare i detta kapitel. Författaren anser dock att innehållet i de fem representativa kriterierna borde vara tämligen klart utifrån dessa förutsättningar. Med de bedömningsgrunder som angetts ovan har följande kriterier extraherats som centrala i EBO konceptet:

- Det högre målet genomsyrar hela organisationen (begrepp e och h).
- Önskade och oönskade effekter (begrepp c, d och f).
- Holistiskt synsätt (begrepp b och j).
- Medvetenhet om aktörer (begrepp f och i).
- Tekniska förutsättningar (begrepp a och g).

Med urvalet av kriterierna färdigt följer nedan en beskrivning av de kriterier som är utvalda samt vad som anses vara kontexten av respektive uttryck.

2.6.1 Det högre målet genomsyrar hela organisationen

Ett övergripande eller strategiskt mål går att följa ner genom organisationen och uttryckas i målsättningar för de lägre förbanden. Med de lägre förbanden avses även civila motsvarande enheter. De övergripande målsättningarna är ett viktigt kriterium när medel väljs som skall användas för att uppnå en effekt som på bästa sätt bär mot målet.

2.6.2 Önskade och oönskade effekter

Kriteriet grundar sig på ett förhållningssätt i planeringen till vad som skall uppnås, vad som skall undvikas samt vad det kan bli för överspridning (positiv och/eller negativ) till andra delar av konflikten eller andra aktörer. Fokus ligger mer på vad som skall uppnås (effekten) och mindre på medlet. En värdering sker av inverkan på politiken, militära enheter, ekonomin, samhället, informationsarenan samt infrastrukturen. Detta förutsätter en bra baskunskap om det området som påverkas.

2.6.3 Holistiskt synsätt

En central del i EBO är att se över de möjligheter som finns att påverka aktörer i området. Man använder en bredare palett av medel än vid klassisk krigföring. Exempel på detta kan vara diplomatiska påtryckningar, ekonomiska sanktioner eller resurstilldelning till utvalda grupper³, militära bekämpningssystem samt informationsoperationer inkluderande telekrigföring, psykologisk krigföring och datakrigföring. Samtliga maktmedel kan användas genom direkt eller indirekt insats alternativt genom att bara hota om insats. Här måste blicken lyftas från enbart de militära verkansmedlen för att få en helhetsbild.

³ Det kan exempelvis handla om att man hjälper till att finansiera uppbyggnad av infrastruktur eller köper och distribuerar livsnödvändiga varor såsom vatten och mat.

2.6.4 Medvetenhet om aktörer

Med detta avses en medvetenhet om att det är ett antal aktörer som skall påverkas på ett eller annat sätt. I ett område kan det finnas både fientliga och neutrala aktörer som skall påverkas, helst så att det gynnar den egna saken både på kort och på lång sikt. Exempel på aktörer kan vara internationell och lokal media samt internationella hjälpororganisationer.

2.6.5 Tekniska förutsättningar

Det avgörande i det effektbaserade tankesättet ur utifrån detta kriterium är ändå HUR man väljer att utnyttja den teknik som finns till förfogande. Visas prov på att utnyttja tekniken på innovativa sätt för att uppnå sitt mål? Många gånger kan det handla om att utnyttja tekniken på indirekta sätt för att få ut bästa effekt utan att i onödan förstöra materiel eller skada människor. Finns avancerad teknik tillgänglig kan det underlätta genomförandet enligt EBO, men det är ingen absolut förutsättning.

Med dessa fem kriterier skall alltså förekomsten av ett effektbaserat synsätt kunna påvisas. Kriterierna återkommer i kapitel fem när de historiska exemplen belyses. Det blir naturligtvis en abstrakt betraktelse då det inte är mätbara storheter som används. Dock kommer COIN att beskrivas först så att läsaren får en förståelse för vilken typ av operationer som senare beskrivs.

3 Counter-insurgency, vad är det?

Kapitlet utgör en beskrivning av konceptet Counter-Insurgency (COIN). Efter den korta inledningen kommer en förklarande del där huvuddelarna i konceptet presenteras. Därefter kommer två beskrivande historiska exempel för att ytterligare öka förståelsen för COIN. Avslutningsvis kommer en kort del som avhandlar de amerikanska doktriner som kan tänkas ha inverkat på koalitionsstyrkornas agerande i Haditha och Fallujah.

3.1 Inledning

Vad är egentligen upprorsbekämpning? Vad är det som bekämpas, och hur skall man gå till väga? När det pratas om COIN så handlar det vanligen om en konflikt mellan rebeller och någon form av ordnat statsstyre (regering). Man skall dock inte likställa rebeller med gerillakrigföring då det finns många exempel på nationer som krigat mot andra nationer med hjälp av just gerillakrigföring (Widén & Ångström 2005 s. 178).

Begreppet COIN omfattar inte bara insättande av militära styrkor mot rebellerörelsen utan handlar även om politiska och ekonomiska handlingar. En framgångsfaktor för en COIN operation anses vara att man vinner befolkningens stöd. Sir Gerald Templer som planerade den lyckade brittiska COIN insatsen på Malacka (idag Malaysia) uttryckte vikten av att vinna folkets "själ och hjärta" (*hearts and minds*). Detta är särskilt viktigt när det gäller ideologiska krig där parterna tävlar om samma tyngdpunkt (Widén & Ångström 2005 s. 195).

I nästa avsnitt får vi en beskrivning av COIN innan vi i den därpå följande delen granskar exempel på COIN operationer.

3.2 Vad är uppror och upprorsbekämpning?

COIN är nära besläktat med uttrycken; *Stability and support operations (SASO)*, *Military Operations Other Than War ((MOOTW)*, *Low Intensity Conflict* och *Non-State Warfare*. De flesta som använder begreppet lågintensitetskonflikt inkluderar förutom militärmakt även

sociala, ekonomiska, humanitära, juridiska och diplomatiska maktmedel (Rekkedal 2005 s. 27f).

Insurgency (uppror) är en strategi som används av grupper som inte kan uppnå sina politiska mål genom konventionella medel eller genom ett snabbt maktövertagande. Det används av dem som är för svaga för att göra något annat. Upproret är karaktäriserat av utdraget asymmetriskt våld, tvetydighet, användandet av komplex terräng, psykologisk krigföring och politisk mobilisering. Det är uppbyggt för att skydda rebellerna samt eventuellt väga över makten till deras fördel. Rebellerna kan försöka att ta över makten och ersätta det sittande styret. Det kan också handla om mer begränsade mål som separering, autonomitet eller förändring av en speciell policy. De undviker områden där de själva är svaga, oftast i den konventionella militära arenan, och fokuserar på den arena där de kan agera på en mer jämbördig basis. Detta handlar ofta om den politiska och psykologiska arenan. Rebeller försöker försena bestämt agerande från myndigheten, undvika nederlag, vidmakthålla sig själva, öka sitt stöd samt hoppas att tiden skall arbeta för dem och slutligen vinna stödet (Metz & Millen 2004 s. 2).

Man kan säga att begreppet *insurgency* beskriver det interna kriget i en stat. Det kan ses som det centrala begreppet som hanterar de många krig som pågår mellan rebeller och sittande regimer. Dock säger det inget om eventuellt extern stöttning från andra aktörer. Utgångspunkten blir att parterna använder våldsmakt för att reformera, revolutionera, omformulera eller bevara legitimiteten av en stat och dess styre. En utgångspunkt är här de fyra ramfaktorer som utgör grunden för politisk kontroll:

1. Att man är i stånd att säkra sina gränser och statens överlevnad.
2. Att man kan säkerställa att det politiska systemet överlever.
3. Skydda de som har mandat (auktoritet) att styra staten.
4. Att man kan styra politiken så att man på ett lagligt sätt kan bestämma vem som får vad (Rekkedal 2005 s. 31f).

Idag är en blandning av etnicitet, kamp för nationell identitet och religiösa föreställningar troligen de viktigaste mobiliseringsfaktorerna i de pågående upprorskonflikterna. Folk måste ha en god grund för att göra uppror och ideologi är troligtvis aldrig den enda orsaken. Det krävs mer konkreta grunder som exempelvis fördelning av de ekonomiska medlen eller brist på framtidsutsikter för stora delar av befolkningen. Men det kan också röra sig om kamp mellan makteliter som använder religion, nationalitet och etnicitet som medel för att få befolkningsgrupper att engagera sig i upproret. Fler faktorer som kan påverka det folkliga engagemanget:

- Demografi-politik handlar mycket om att skapa visioner och framtidstro. Den som klarar att ge de unga visioner om ett bättre liv kommer att kunna räkna med ett kraftigt stöd. Om man ser på situationen i många muslimska länder finner man mängder med unga män utan hopp om att få utbildning eller välbetalda jobb. Detta är en av orsakerna som ligger bakom att de islamska extremistgrupperna kan rekrytera så många frivilliga.
- Att skapa en yttre fiende är ett annat sätt att samla en befolkning. På så sätt kan man rekrytera folk att försvara landet, stammen m.m. En duktig upprorsledare kan då samla folkets stöd och rikta deras hat och missnöje mot sin egen motståndare (Rekkedal 2005 s. 37ff).

Det förekommer idag även ett omfattande bruk av ideologi och religion som ett medel att mobilisera lokalt stöd inom en etnisk grupp eller social klass. Den styrande behöver själv inte vara särskilt troende så länge han bara på ett trovärdigt sätt kan organisera det aktiva motståndet mot den sittande regimen, utlänningar eller vem fienden nu är (ibid s. 38f).

Själva upprorsbekämpningen finns det många som har försökt sig på, och få som har lyckats. Det går inte att ha generella recept, utan varje konflikt är unik och har sina egna lösningar. Nedan ges två olika sätt att angripa problemet på ett mer eller mindre framgångsrikt sätt.

3.3 Lyckade försök att bekämpa upprorsrörelser

Ett av de lyckade försöken att bekämpa upprorsrörelser var när befälhavaren för franska 3. Kåren under napoleonkrigen genomförde en lyckad passivisering av de spanska revolutionärerna genom följande åtgärder. Hans ledord var fredlig samexistens och innebar bl.a. att han lovade att inte hämma böndernas skördearbete eller förlägga sina soldater så att det blev till en ojämn börda för samhället. Lokalbefolkningens religion skulle respekteras och prästerna bara avrättas om de påträffades beväpnade. Stor tillit ställdes till befolkningens lokala ledning som fick stort ansvar att sköta områdets administration. Här ingick även att rekrytera och styra ett polisväsende som bestod av folk från bygden. Chefen 3. kåren såg till att hans män var välavlönade och disciplinerade så att de inte skulle lockas att plundra lokalbefolkningen. Befälhavaren var fransmannen Louis-Gabriel Suchet och det område han skulle behärska var den spanska provinsen Aragonien, vilket han gjorde framgångsrikt från 1809 till 1813. Faktum var att hans metoder var så lyckade att han även fick ansvar över Katalonien, Navarra och Valencia. Suchet tvingades lämna Aragonien 1813 då Frankrike behövde trupperna på andra platser och bara två år senare störtades Napoleon från tronen (Becket 2001 s. 27f).

En annan upprorsbekämpning som av en del anses lyckad genomfördes av fransmännen i Algeriet 1954-1962. Konceptet var till del präglat av fransmännens erfarenheter från Vietnam, och många officerare som tjänstgjort där deltog även i Algeriet. Dessa var fast övertygade om att undvika förlusten av ännu en viktig fransk koloni. Åtgärderna man vidtog var betydligt mer hårdhänt än Suchet:s agerande på 1800-talet. *Guerre révolutionnaire* som doktrinen för hanterande av rebeller hette var baserad på de erfarenheter man hade efter förlusten mot Viet Minh. Man erkände att Viet Minh var välorganiserade och hade en bra mix av politiska, militära och psykologiska medel för att bekämpa fransmännen. Man ansåg att svagheten hos motståndaren låg i inledningsfasen innan han hade stöd från lokalbefolkningen samt beroendet av logistik från grannländer. En av de viktigaste åtgärderna i den nya franska doktrinen var att separera gerillarörelsen från lokalbefolkningen både genom omflyttning av människor, men även genom byggandet av fysiska barriärer mellan olika områden (Becket 2001 s. 159f).

En FLN⁴-påkallad strejk i staden Alger avbröts med våld av ett hårdfört fallskärmsregemente⁵. De muslimska invånarna tvingades gå till arbetet och affärer öppnades med våld vilket tvingade affärsinnehavarna att arbeta om de ville få betalt för sina varor. Vidare införde man kontinuerliga patruller, ständiga genomsökningar av hushåll samt vägspärrar på ett flertal

⁴ FLN= Front de Libération Nationale

⁵ 3.e Fallskärmsregementet i 10.e Fallskärmsdivisionen. Regementschef var Marcel Bigeard.

platser. Man skaffade sig en klar bild av upprorsrörelsen genom att tvinga fram information⁶ ur misstänkta individer samt att skaffa sig informatörer bland den muslimska befolkningen. Dessa hårdföra metoder användes även ute i landsbygden och gjorde att motståndsrörelsen helt tappade initiativet när stora delar av ledarskiktet arresterats eller dödats. En annan bidragande orsak var att Frankrike skar av möjligheten för upprorsmännen att få stöd utifrån genom att patrullera samt bygga hinder längs gränserna till Marocko och Tunisien. Till slut drog sig dock Frankrike ur Algeriet av politiska orsaker, till del beroende på omvärldens reaktioner på de hårdföra metoder man använde (ibid s. 163ff).

I Juli 1962 fick Algeriet formell självständighet och efter det drabbades många tusen infödda soldater som kämpat på den franska sidan för hämndaktioner. Det råder viss osäkerhet kring de siffror som florerar men uppskattningsvis dödades mellan 30 000 och 115 000 personer dödades under hösten 1962. Den officiella algeriska statistiken rapporterade att totalt en miljon människor omkommit eller skadats under konflikten (Rekkedal 2004 s. 264).

3.4 Amerikanska doktriner om upprorsbekämpning

Efter dessa exempel som syftade till att ge en bild av hur bekämpning av rebeller gått till skall vi vända blicken från den forna stormakten Frankrike till dagens stormakt USA och se med vilket doktrinärt stöd de förbereder sig för COIN. Kärnpunkten i den amerikanska armédoktrinen är att rebellerna samt de som skall bekämpa dessa är i krig med varandra och tävlar om befolkningens stöd. I US Army reglementet *FM 3-07*⁷ säger man att framgång i upprorsbekämpning går till den part som får det största stödet från befolkningen. Vinnare blir den som bäst formulerar sitt budskap, som kan mobilisera grupper och styrkor runt sig samt utvecklar program som löser problem med generella brister. Detta kräver politisk, social och ekonomisk utveckling. Säkerhetsoperationer med militära och polisiära förband kombinerade med en effektiv och legitim juridisk administration bidrar till den nödvändiga säkerheten i omgivningen som är en förutsättning för utveckling (Metz & Millen 2004 s. 17).

Some have said that we have no doctrine for what we did in Phase IV, but I disagree. I know it is not technically doctrine, but I suggest our Small Wars Manual for a starter, not to mention our documented successes learned for us in Vietnam (Kelly 2004 s.46).

Flera av marinkårsförbanden utgick under operationerna 2004 från ett något till åren kommet reglemente; *Small Wars Manual* från 1940. I detta utförliga reglemente (492 sidor) beskriver man olika metoder för att passificera ett område där irreguljära enheter förekommer. Bland dessa metoder nämns bl.a. ockupation, olika sorters patrullering samt att man inrättar skyddade områden för flyktingar och invånare som är positiva till de egna förbanden.

En av officerarna beskriver att de i manualen uppfattat att de måste försöka använda de subtila nyanserna i den irakiska kulturen för att lyckas vinna befolkningens själ och hjärta (*hearts and minds*). *Small Wars Manual* användes som en guide i framtagandet och genomförandet av bataljonens plan (3 / 4 bataljonen i Haditha) utan att bidra med detaljer. I manualen står att fälttågsplanen och strategin måste anpassas till den lokala befolkningens karaktär (Norton 2005 s. 54ff).

⁶ Metoderna anges vara tortyr med hjälp av elchock mot bröstvärtor och genitalier, krossande av kroppsdelar i skruvstäd samt pumpa luft eller vätska in i blodet.

⁷ FM 3-07 är skriven 2003 och handlar om Stability operations and support operations, medan det finns en arbetshandling som heter FM 3-07.22 Counterinsurgency Operations skriven 2004.

Reglementet är omfattande och beskriver detaljerat olika saker att tänka på när det gäller ”små krig” vilket beskrivs i inledningen så här:

Small wars are operations undertaken under executive authority, wherein military force is combined with diplomatic pressure in the internal or external affairs of another state whose government is unstable, inadequate, or unsatisfactory for the preservation of life and of such interests as are determined by the foreign policy of our Nation (Small Wars Manual 1940 s. 1).

Detta reglemente från början av 1940-talet har till stor del präglat marinkårsofficerarna under deras deltagande i Irak drygt 60 år senare. Orsaken är att det helt enkelt inte fanns något nyare och mer aktuellt reglemente för marinkåren att ta till.

3.5 Sammanfattning

I beskrivningen av konceptet COIN i de tidigare avsnitten förstår man komplexiteten av att bekämpa rebeller. I båda historiska exempel som återges kan man inte påvisa någon långvarig positiv effekt. De är båda olika i sitt genomförande precis som de exempel som senare återfinns i kapitel 5. De två franska exempel i detta avsnitt har förvånansvärt mycket gemensamt med de två amerikanska exempel som återfinns senare i arbetet trots att det skiljer mycket på de kulturer som man har försökt ta kontroll över. Det finns förmodligen inget generellt recept för att ta kontroll över ett område då metoden varierar med miljö och kultur. Man måste dock försöka vinna befolkningens förtroende och respekt i ett långsiktigt perspektiv vilket kan vara svårt i länder som exempelvis Afghanistan och Irak. Problemen i dessa områden är att om man agerar positivt för en stam riskerar man en negativ attityd från en annan stam. Med denna bakgrund i COIN fortsätter vi med själva Irakkonflikten. Innan vi går in på beskrivningen av de två COIN-operationerna kommer först en kort redogörelse för de händelser i *Operation Iraqi Freedom* som föregick dem.

4 Operation Iraqi Freedom- konflikten

Detta kapitel är en bakgrundsteckning för analysdelen (kapitel fem) och beskriver kortfattat de inledande faserna på *Operation Iraqi freedom*. Med detta avses de konventionella strids handlingarna mellan 19 Mars fram till dess USA:s president George Bush den 1 Maj förklarade att kriget var över.

4.1 Inledning

Operation Iraqi Freedom började den 19 mars 2003 efter att USA fått indikationer på att man hade lokaliserat Saddam Hussein och hans söner (Cordesman 2003 s. 58f).

Motivet till angreppet var att Irak enligt USA hade tillgång till massförstörelsevapen trots FN resolution 1441 och därför måste bli avvärpnad med våld. USA:s president George Bush angav vid flera tillfällen att man bedömde Irak med massförstörelsevapen som ett hot mot USA och dess allierade (Irakkriget 2006).

Detta ledde till att USA:s försvarsminister Donald Rumsfeld angav att de strategiska militära målen med *Operation Iraqi Freedom* var att;

- 1) Avsluta Saddam Husseins regim
- 2) Identifiera, isolera och eliminera Iraks massförstörelsevapen.
- 3) Leta reda på, fånga och driva ut terrorister ur Irak,
- 4) Samla in underrättelser som är relaterade till terrorist nätverken,
- 5) Samla in underrättelser som kan förknippas med det globala nätverket som hanterar illegala massförstörelsevapen,

- 6) Avsluta sanktionerna mot Irak och omedelbart leverera humanitärt bistånd till tvångsförflyttade och i övrigt behövande irakiska civila invånare,
- 7) Säkra oljefälten och andra naturresurser som tillhör det irakiska folket,
- 8) Hjälpa det irakiska folket att skapa förutsättningar för en övergång till ett självstyre (Cordesman 2003 s. 65).

Egentligen började man att attackera irakierna redan i slutet på 2002 när man övergick från att skydda *No Fly Zone*⁸ till att bedriva attacker mot de irakiska luftvärnssystemen. Från 1 mars och framåt stegrades attackerna mot dessa system och även andra mål attackerades. Exempelvis genomförde man attacker i den södra delen av Irak för att störa den militära ledningsstrukturen. Antalet släppta bomber ökade från noll ton i mars 2002 till ca 54 ton i september. I september ingick bland annat ett företag där 100 plan attackerade de viktigaste luftvärnssystemen i västra Irak (Irakkriget 2006).

De militära operationerna i Irak kallades i USA för *Operation Iraqi Freedom*, i Storbritannien för *Operation Telic* och i Australien för *Operation Falconer*. Uppskattningsvis 214 000 soldater från USA, 45 000 från Storbritannien, 2 400 från Polen, 2 000 från Australien samt mindre enheter från andra länder deltog i operationen. Dessutom stöddes Irakisk-Kurdiska styrkor om cirka 50 000 man av koalitionsenheter. Antalet irakiska soldater uppskattades vara 389 000 samt att det fanns ungefär 44 000 paramilitära styrkor som kallades *Fedayeen Saddam* (Ibid 2006).

4.2 Operation Iraqi Freedom 19 mars- 1 maj

När informationen om Saddam Husseins uppehållsplats kom koalitionen till del agerade de inom några timmar med gemensamma attacker med kryssningsmissiler och flygbombningar med *Stealth*-plan samtidigt som de första marktrupperna gick in i Irak. Koalitionen var egentligen inte helt färdig att anfälla, utan flera enheter var fortfarande under transport⁹ eller saknade utrustning¹⁰. Man hade planerat att inleda markanfallet med 2-3 dagars bombningar, inkluderande 3000 precisionsattacker. Istället gick markförbanden från Storbritannien och USA till attack med förhoppningen att få den toppstyrda irakiska krigsmakten att tappa sin stridsvilja och ge upp genom att ta bort den irakiska makteliten. Vidare ville man undvika flyganfall som senare skulle försvåra uppbyggandet av det nya Irak. (Cordesman 2003 s. 58f)

Förutom de attacker som redan nämnts under den 19 mars började de storskaliga insatserna tidigt den 20 mars då USA:s ultimatum till Saddam Hussein att lämna Irak hade gått ut. Dessa skedde mot noga utvalda mål, inkluderande ett inhägnat område där ett antal av de högsta i Iraks regim hade sin uppehållsplats. Man genomförde även inledande attacker mot irakiskt luftvärn, markrobotsystem samt långskjutande artillerisystem som utgjorde ett hot mot koalitionen styrkor i Kuwait. Dessa attacker skedde både från luften¹¹ och från sjöbaserade plattformar¹². Irakierna försökte att slå tillbaka med bl.a. markbaserade missiler mot koalitionen styrkor i Kuwait. Två av dessa missiler blev nedskjutna av PATRIOT batterier, och en tredje landade nära Camp Commando (Kuwait) utan att ge några personskador. Under de inledande dagarna var koalitionen styrkor framgångsrika på samtliga arenor. Al Faw

⁸ De irakiska stridsflygplanen var begränsade till att flyga norr om den 33° breddgraden och söder om den 36°.

⁹ US Army 4. infanteridivisionen och den 3. mekaniserade kavalleri divisionen.

¹⁰ Exempelvis 101. luftburna divisionen saknade det mesta av sin utrustning.

¹¹ Med F-117 Nighthawk och F-15E Strike Eagle.

¹² Här deltog bl.a. USS Milius, USS Donald Cook, USS Bunker Hill, USS Cowpens, USS, Montpelier och USS Cheyenne.

halvön blev snabbt erövrade av en brittisk amfibiestyrka¹³ och *15. th Marine Expeditionary Unit* erövrade Umm Qasr inom 48 timmar. Samtidigt kunde huvuddelen av de amerikanska arméförbanden i området snabbt avancera långt in i de södra delarna, initialt utan nämnvärt motstånd. Inom fyra dagar var man utanför An Najaf¹⁴ och de brittiska styrkorna var i position för att anfälla norrut mellan Eufrat och Tigris (Ibid s. 61f).

Det var stor skillnad på de motståndare man mötte under den snabba framryckningen. Under kriget 1991 utgjorde det republikanska gardet tyngdpunkten i Iraks försvarande styrkor. På grund av en del frågetecken angående republikanska gardets lojalitet mot regimen under 90-talet var det andra förband som åtnjöt regimen förtroende. Ett nytt, speciellt republikanskt garde (*Special Republican Guard*) samt ett antal säkerhets- och underrättelseförband hade bildats. Dessutom fanns *Fedayeen Saddam* och andra specialförband som tillsammans uppgick till 20 000 krigare som ansågs vara lojala till regimen (Rogers 2006 s. 10f).

Det fortsatta anfallet avstannade nästan helt under 23 mars när man stötte på hårdare motstånd på olika platser. De hårdaste striderna var i närheten av An Nasiriyah där US Marines fick en del förluster¹⁵ innan man kunde besegra motståndaren. I samma område blev en underhållskonvoj attackerad av irakiska irreguljära trupper, med ett antal amerikaner skadade och saknade som resultat. Flera enheter fick under slutet på mars sakta ner sitt anfallstempo beroende på flera faktorer. De snabba inledande framstötarna hade gjort att man hade svårt att få fram underhåll i tillräcklig omfattning. De långa underhållsvägarna blev dessutom utsatta för attacker av både reguljära och irreguljära irakiska förband. Det var dessutom under några dagar svåra väderförhållanden med intensiva sandstormar som försvårade mycket av den planerade verksamheten. Man öppnade en till flank när man luftlandsatte förband i norra Irak¹⁶ som senare i samarbete med kurdiska styrkor engagerade de irakiska förbanden i bl.a. Mosul och Kirkuk (Cordesman 2003 s. 72ff).

Koalitionens styrkor mötte relativt lite motstånd från republikanska gardet när de grupperat i öppen terräng för att möta invasionen. Koalitionen använde då sin överlägsenhet avseende informationsinhämtning och bekämpningsresurser för att hantera försvarsstyrkorna. Större bekymmer vållade de paramilitära och militära förband som engagerade koalitionsstyrkorna i bebyggelse eller genomförde eldöverfall på underhållskonvojer. Man misstänker att flera av de irakiska specialförbanden aldrig deltog i de öppna stridigheterna. Om det var en medveten strategi att inrikta dessa förband på gerillastrid är inte klarlagt (Rogers 2006 s. 11).

Den 9:e april fungerade inte längre den irakiska regimen ledning från Bagdad och en större folkmassa deltog i vältandet av en gigantisk staty av Saddam Hussein i centrala Bagdad (Cordesman 2003 s. 112f).

Slutligen presenterade president George Bush den 1 maj 2003 att kriget i Irak var över och att man skulle påbörja en övergång till irakiskt styre så fort som det var möjligt. Man hade då lyckats avsätta Saddam Hussein's regering, fått kontroll på de områden man trodde innehöll massförstörelsevapen samt säkrat de flesta oljefälten intakta. Datumet 1 maj kan man se som

¹³ 40. och 42. Commando från Brittiska Royal Marines med stöd från Royal Navy.

¹⁴ An Najaf ligger cirka 160 km från Bagdad. 2003 hade staden runt 585 600 invånare. Najaf är en av shiamuslimernas heligaste städer.

¹⁵ 10 döda och ett okänt antal skadade.

¹⁶ Bl.a. 173.e Luftburna Brigaden som den 27 mars gjorde sitt första skarpa hopp sedan Vietnamkonflikten. Förbandet tog en flygplats nära Bashur där koalitionen senare flög in förstärkningar.

slutet på kriget och början på en ny fas i Iraks historia. Denna fas har kommit att bestå av betydligt mer våld än själva anfallet som genomfördes under en knappt två månaders tid och benämns i uppsatsen som COIN-fasen eller COIN-perioden. I verkligheten var övergångsperioden från krig till COIN betydligt mer utsträckt och svårdefinierad, och upproret har växt fram stegvis beroende på en mängd olika orsaker som ej berörs i detta arbete.

5 Analys

Detta kapitel börjar med en kort inledning som bl.a. repeterar syfte och frågeställning. Därefter kommer en beskrivning av COIN-operationen i Haditha under 2004. Förutom den historiska beskrivningen kommer även analysen att göras genom att först kontrollera kriteriernas relevans mot den strategiska målsättning som varit viktigast under operationen. Detta genom att med subjektiv bedömning och med hjälp av en matris konstatera om något kriterium är irrelevant. Sedan kommer kvarstående kriterier att jämföras mot operationen för att försöka konstatera ett effektbaserat tankesätt eller ej. I nästa del som handlar om COIN operationen i Fallujah kommer samma procedur som i avsnittet om Haditha att genomföras. Detta innebär en beskrivning av den utvalda COIN operationen som inledning. Därefter sker en återkoppling mot de kvarvarande strategiska målsättningarna. Slutligen genomförs en analys av operationen med hjälp av kriterierna som används för att påvisa förekomst av effektbaserat tankesätt. Inledningskapitlet nedan börjar dock med de operativa målsättningarna.

5.1 Inledning

Nedanstående fallstudier är beskrivna på operativ och taktisk nivå. För att få en bild av hela nivåskalan återger jag här de direktiv och styrningar som i ganska lite grad omformulerats från den strategiska nivån. Militärt hade general Tommy Franks åtta operativa målsättningar som borde spegla uppgifter och planering hos förband på operativ och taktisk nivå:

- 1) avsätta den sittande regimen,
- 2) eliminera massförstörelsevapnen,
- 3) fånga eller driva ut terrorister,
- 4) inhämta underrättelser om terrorister och massförstörelsevapnen,
- 5) säkra oljefälten,
- 6) leverera humanitärt bistånd,
- 7) skapa förutsättningar för det nya styret i Irak samt
- 8) försäkra sig om territoriell integritet (Ho 2005 s. 65).

Då den konventionella delen av kriget var avklarat den 1 maj 2003 var målsättningarna 1, 2, 5 i stort sett uppnådda. Det som kvarstod var de övriga målsättningarna som visade sig vara långt svårare att uppnå. När man märkte att det kvarstod motstånd i olika områden valde man att tackla det på olika sätt vilket vi kommer att märka i de kommande fallbeskrivningarna. Uppfylldheten av de kvarstående målsättningarna 3, 4, 6, 7 och 8 kommer i analysen att användas som ett filter inför värderingen enligt EBO-kriterierna.

Innan vi går in på de historiska exemplen nedan kan det vara på sin plats att kort rekapitulera syfte och frågeställningar. Syftet med denna uppsats är att ge ett perspektiv på vad effektbaserade operationer är för något och dissekera uttrycket genom att ta fram kriterier som kan användas för att påvisa förekomst av tankesättet i en specifik operation. Vidare skall uppsatsen besvara följande frågor:

- Hur är det möjligt att förstå konceptet EBO i förhållande till begreppet Counter-insurgency?
- Använder Koalitionen ett effektbaserat tankesätt när de genomför upprorsbekämpning i IRAK under 2004?
- Vilken effekt fick i sådana fall det effektbaserade tankesättet på operationerna?

I följande två avsnitt kommer läsaren först få en beskrivning av den utvalda COIN operationen. Därefter sker en återkoppling mot de kvarvarande strategiska målsättningarna. Slutligen genomförs en analys av operationen med hjälp av kriterierna som används för att påvisa förekomst av effektbaserat tankesätt.

Figur 2 . Irak med städerna Haditha och Fallujah

De två operationerna bedrevs i Haditha och Fallujah vilka båda ligger i Al Anbar provinsen. COIN operationerna bedrevs på helt olika sätt då det var klart skilda situationer som koalitionen ställdes inför.

5.2 COIN-Operationen i Haditha Mars-Juli 2004

Al Anbar provinsen är den största provinsen i Irak med Ar Ramadi som provinshuvudstad. I området ligger förutom Fallujah även staden Haditha som ligger 240 km nordväst om Baghdad. Staden med 90 000 invånare är huvudsakligen ett jordbrukssamhälle, men har även en stor vattenkraftsdamm som bl.a. försörjer delar av Baghdad med ström. Staden är strategiskt viktig då man misstänker att många utländska rebeller samt materiel passerar på väg till Baghdad från inkörsporten Al-Qaim som ligger vid Syriska gränsen (Haditha 2006).

5.2.1 Händelseförlopp

Efter fallet av Saddam Husseins regering förändrades situationen i Al Anbar provinsen dramatiskt på två sätt. Det första var att de starkaste stammarna i området tog tillfället i akt när det inte fanns en fungerande central ledning längre, att konsolidera sin makt och öka sitt välstånd. Detta gjorde man bl.a. genom att utnyttja kriminella metoder som smuggling, utpressning och stöld. Man utövade även påtryckningar för att försäkra sig om att få kontrakt på återuppbyggnadsprojekt. Det andra sättet var att man både aktivt och passivt stödde de

rörelser som var mot koalitionen, då de inte var intresserade av ett starkt centralt styre, utan ville bevara situationen som den var (Norton 2005 s. 53).

Detta historiska exempel kommer att belysa agerandet från en amerikansk marinkårsbataljons perspektiv. Den tredje bataljonen i det fjärde regementet ingående i första marinkårsdivisionen betecknades vardagligt som 3 / 4 bataljonen och befann sig i Haditha området från mars till juli 2004. Det övergripande syftet för förbanden i området var att genomföra *stability and support operations* (SASO) i syfte att möjliggöra överföringen av makten från koalitionen tillfälliga ledning till Iraks provisoriska regering. Bataljonschefens plan baserades på följande uppgifter som han konstruerade efter högre chefs beslut samt situationen i hans ansvarsområde med de resurser han förfogade över:

- gruppera styrkor centralt i händelsernas centrum,
- kontrollera viktiga stråk i området,
- stöd den civila administrationen med lokala stödprojekt,
- skydda den irakiska infrastrukturen,
- möjliggöra förutsättningar för övergången till att irakiska styrkor (polis och militär) ansvarar för säkerhet, lag och ordning genom att utbilda och assistera dem,
- inhämta trovärdiga underrättelser, genomför begränsade offensiva räder och säkerhetsoperationer i syfte att störa rebellerna och återinföra lag och ordning,
- säkra ammunitionsförråd och förhindra lokala invånare från att smuggla, genomföra informationsoperationer i syfte att stärka de lokala irakiska säkerhetsstyrkorna samt diskreditera kriminella och rebeller.

När bataljonen tog över området använde man ett koncept från Vietnamkriget som kallas *Combined Action Program* (CAP)¹⁷ (Norton s. 53ff).

CAP användes under Vietnamkonflikten med stor framgång för att bekämpa *Viet Cong* och deras ökande inflytande i södra Vietnam under 1960-talet. Konceptet bygger på att ett ökat förtroende byggs upp mellan lokalbefolkningen och i det här fallet amerikanska enheter. Enda sättet att uppnå detta är att öka interaktionen mellan parterna vilket åstadkoms med små militära enheter (grupp, pluton) som baseras i anslutning till lokalinvånarna. Risken för de amerikanska soldaterna blir större då de inte har murar och taggråd att skydda sig bakom. Det blir dock ett tydligt budskap till byinvånarna där man påvisar sitt engagemang i konflikten och att man är beredd att ta stora risker för att uppnå sina målsättningar (Tsirlis 2005 s. 18).

De mål man uppnådde med att använda en CAP i Irak var följande:

- För det första gav det direkt samverkan med de lokala irakiska säkerhetsstyrkorna (polis och olika skyddsstyrkor), de lokala invånarna samt att det bidrog till insamlandet av en hel del underrättelser.
- För det andra bidrog de amerikanska styrkorna med understöd och träning till de irakiska enheterna vilket ökade deras förmåga att agera för egen hand.
- För det tredje demonstrerade man, genom att bo och arbeta tillsammans med de irakiska enheterna, sitt åtagande att verkligen stötta dem. I tillägg till materiellt stöd i form av vapen, fordon, ammunition, uniformer m.m. bidrog man med moraliskt stöd både till de militära och civila ledarna.

¹⁷ Combined Action Program, I detta fall kallade man det Combined Action Platoon, då det handlade om bataljonens granatkastarpluton som gjordes om till CAP.

- För det fjärde åstadkom man genom sitt arbete att bataljonen så småningom kunde omfördela sina resurser till andra områden när irakierna själva kunde bidra med säkerhet till invånarna.
- För det femte blev polisstationen där man grupperat CAP:en en ”säker” zon för både irakiska och koalitionen förband.
- För det sjätte erhöll CAP direkt insyn i de civila projekt som hade blivit kontrakterade i staden. CAP:en kunde göra uppföljning på vad som genomförts, och sedan rapportera till bataljonens CIMIC officer när delmål eller slutmål uppnåts.
- Slutligen innebar CAP:ens gruppering i den lokala polisstationen att koalitionen styrkor fanns gripbara för civilbefolkningen på andra platser än inne på sin skyddade camp. Det var bl.a. ett sätt för att få en bättre kontakt med de civila ledarna och vanliga människor. Detta visade sig vara viktigt för att undvika att situationer eskalerade i området. Man förde också ut budskap från bataljonschefen genom denna kanal (Danner 2006).

Om man skärskådar dessa uppnådda målsättningar kan man konstatera att de har en koppling till uppgifter de fått av bataljonschefen samt att de uppgifterna i sin tur baseras på general Franks målsättningar. Förutom att etablera en CAP i polishuset använde sig bataljonen av ”*Small Wars Manual*” från 1940 som rättesnöre när man skulle agera för att vinna befolkningens ”*Hearts and Minds*”. Enligt amerikanska källor upplevde den irakiska befolkningen en mer folklig kontakt med koalitionen än tidigare genom att man genomförde patruller till fots eller i lätta oskyddade fordon istället för som tidigare i de mer skräckinjagande splitterskyddade bandfordonen. Amerikanerna beskrev sina motståndare (rebell) som bestående av ett hemligt nätverk som använde sig av lokala kriminella element samt utläningar som var på väg in i landet för att strida mot koalitionen. Nätverket var likt traditionella maffia nätverk och var ekonomiskt välförsedda med knytning till flera inflytelserika sunni-stammar. De hade en god förmåga till informationsspridning samt att skrämna och terrorisera lokalbefolkningen (Norton 2005 s. 53ff).

För att kunna avgöra om beskrivningen av rebellerna ovan är riktig eller inte bör man ha erfarenhet från området i fråga. Man kan med fördel vara medveten om att de rebeller som ovan beskrivs som skurkar var dödliga fiender till dem som författat artikeln där underlaget är hämtat ifrån.

För att bekämpa denna motståndare försökte amerikanerna i första steget att vinna de irakiska invånarnas ”*Hearts and Minds*” genom ett förtroendeskapande uppträdande. Detta uppträdande baserades på principerna för militär verksamhet kopplat till *Military Operations Other Than War* (MOOTW). När man vunnit folkets förtroende var tanken att man skulle kunna skaffa sig den nödvändiga informationen om motståndarna genom s.k. *human intelligence* (HUMINT) vilket i sig skulle leda till att man skulle kunna inringa och bekämpa motståndarna (Norton 2005 s. 53ff).

Hur blev då resultatet av 3 / 4 bataljonens månader i Haditha? Enligt chefen för CAP kapten Matthew Danner var missionen en framgång. Alla uppdrag som plutonen fått sig tilldelade lyckades man lösa på ett bra sätt till priset av tre skadade marinkårssoldater, en sjöman samt två irakiska poliser. De irakiska säkerhetsstyrkorna i och runt Haditha var mer effektiva i sitt jobb och invånarna var mindre fientligt inställda till koalitionen styrkor. Skillnaden mellan bataljonens övertagande i mars till avfärden i juli 2004 var markant enligt amerikanerna själva. Vid ankomsten i februari genomförde inte polisen patruller i staden och man

arresterade endast de tyngst kriminella som direkt attackerade polisen. Det var bara en handfull av de modigaste poliserna som arbetade nattetid och polisstationen hade blivit attackerad tre gånger under de senaste fyra månaderna med sex döda poliser som följd inkluderande polischefens son. De var även tvungna att ta ställning till hot mot sig själva och sina familjer. De poliser som försökte upprätthålla lag och ordning blev motarbetade av domarna som ofta beordrade frisläppandet av fångar inom 24 timmar. Vid den första gemensamma patrullen var det bara en irakisk polis som vågade ställa upp. De få kvarvarande vapnen var smutsiga och knappt fungerande och det fanns endast en polisbil. Det enda sättet att kommunicera var med sex handburna UHF radio med en räckvidd på cirka 1 km i stan (Danner 2006).

När bataljonen lämnade området i juli patrullerade polisen regelbundet i staden både dag- och nattetid. Mer än hälften av dessa patruller var utan skydd från marinkårssoldaterna. Varje natt delade 3-4 irakiska poliser och ett stridspar från CAP posttjänst på en kulle nära polisstationen. I snitt var det 30-40 poliser på stationen hela tiden. Dessa bemannade kontrollpunkter in i staden samt utgjorde understöd för patrullerna i staden. Genom civila kontakter i bataljonen fick polisen sex nya fordon och skyddsvästar för varje man i tjänst. De fick nya uniformer som de bar med stolthet och vapen som beslagtogs av amerikanerna blev inventerade och överlämnade till polisen. Irakierna började rengöra och underhålla sina nya vapen när de märkte vilken omsorg som marinkårssoldaterna ägnade åt sina. Vidare bidrog bataljonen med pengar till ett helt nytt radiosystem som installerades av irakierna själva. Inom tre dagar från att de fått pengarna hade de sextio handburna motorola-system med en räckvidd på 40 km. Stadens domare tilldelades livvakter dygnet runt för att säkerställa att de vågade göra sitt jobb. Under den sista månaden genomfördes inga attacker alls mot varken irakiska eller amerikanska enheter. Däremot undveks ett antal sprängdåd och överfall tack vare tips från invånare i staden (Danner 2006).

Bataljonen som avlöste 3 / 4 bataljonen behöll sin CAP bara några få veckor innan de drog tillbaka den. Orsaken till detta är oklart men attackerna mot polisstationen har ökat igen och polisernas arbete har blivit mindre effektiva. Redan den 15 juli (under överlämningsperioden till nästa bataljon) dödades tio personer vid en attack mot en polisstation i Haditha (Rogers 2006 s. 160).

Ett sånt bakslag kan vara svårt att hantera men en av bataljonens officerare (Major Kevin A. Norton) beskrev framtiden i området så här (fritt översatt):

Kriget mot upprorsmakarna kommer förmodligen att pågå under många år till och det kommer bara att kunna avgöras när det är irakierna själva som slåss för ett fritt och demokratiskt Irak. Det är uthålligheten hos den irakiska patrioterna som kommer fälla avgörandet, inte den hos den patriotiska amerikanen (Norton 2005 s. 58).

Citatet avslutar beskrivningen av 3 / 4 bataljonens COIN operation under några månader 2004. Innan nästa historiska exempel skall analysen av operationen redovisas.

5.2.2 Förekomsten av ett effektbaserat tankesätt

Efter denna beskrivning av COIN Operationen i Haditha 2004 kommer det att ske en analys av skeendet i detta avsnitt. Innan de fem kriterierna används för att analysera den nyss beskrivna operationen skall först kriterierna och operationen vägas mot de övergripande

målen så att man kan få en uppfattning om graden av relevans hos de olika kriterierna i just denna operation. Bedömningen görs genom en övergripande subjektiv värdering. Sist i detta avsnitt kommer det en sammanfattning där det konstateras om COIN operationen anses vara baserad på effektbaserat tankesätt eller inte.

Vilket strategiskt mål är i fokus för denna operation?

Strategiskt mål	COIN OP	Kriterium				
		a. Det högre målet genomsyrar hela organisationen	b. Önskad och oönskad effekt	c. Holistiskt synsätt	d. Medvetenhet om aktörer	e. Tekniska förutsättningar
3. Fånga eller driv ut terrorister	Relevant	Ja, indirekt	Indirekt	Ja (I+M)	Ja	Ja
4. Inhämta underrättelser om terrorister och massförstörelsevapen	Relevant	Ja	Ja	Indirekt	Ja	Indirekt
6. Leverera humanitärt bistånd	Relevant	Tveksamt	Tveksamt	Tveksamt	Tveksamt	Tveksamt
7. Skapa förutsättningar för det nya styret i Irak	Relevant FOKUS	Ja	Ja	Ja (I+M)	Ja	Ja
8. Försäkra sig om territoriell integritet	Ej relevant	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

Tabell 3

När händelserna i ljuset av de ovanstående strategiska målsättningarna granskas är det klart att fokus i denna COIN operation har handlat om att skapa förutsättningar för det nya styret i Irak. Inom ramen för denna målsättning har man även i sitt agerande till delar arbetat mot de andra målsättningarna på taktisk nivå. Den målsättning som inte är relevant i detta fall och som inte heller värderas är den åttonde som berör den territoriella integriteten. Även den sjätte som avhandlar leverans av humanitärt bistånd är tveksam. Däremot anser författaren inte att man omedelbart kan välja bort något kriterium med hänsyn till det fokus som den strategiska målsättningen har.

5.2.2.1 Det högre målet genomsyrar hela organisationen

Av general Tommy Franks operativa målsättningar som återstod i denna fas var det följande som återstod att arbeta med för koalitionen: 3) fånga eller driv ut terrorister, 4) inhämta underrättelser om terrorister och massförstörelsevapen, 6) leverera humanitärt bistånd, 7) skapa förutsättningar för det nya styret i Irak samt 8) försäkra sig om territoriell integritet.

Frågan är då om man kan återfinna dessa målsättningar nedbrutna på taktisk nivå i bataljonens redogörelse för COIN operationen i Haditha? Man återger själv att det övergripande syftet med deras närvaro i området var att möjliggöra överföringen av makten från koalitionen tillfälliga ledning till Iraks provisoriska regering. Detta korresponderar väl med Franks sjunde målsättning och visar tydligt att detta var i fokus för förbandet. Ett annat exempel på att det finns en röd tråd i befälskedjan är bataljonschefens plan som baserades på högre chefs beslut kopplat till den faktiska situationen i sitt område. Ur planens beståndsdelar kan man lyfta ut delar som tydligt leder mot de övergripande målsättningarna. Bataljonschefens plan innehöll uppgifter att stödja den civila administrationen med lokala projekt samt skydda den irakiska infrastrukturen. Man skulle också skapa förutsättningar för övergången till att irakiska styrkor (polis och militär) ansvarade för säkerhet, lag och ordning genom att utbilda och assistera dem. Planen byggde även på att inhämta trovärdiga underrättelser samt genomföra begränsade offensiva räder och säkerhetsoperationer i syfte att störa rebellerna och återinföra lag och ordning. Även att säkra ammunitionsförråd och förhindra lokala invånare från att smuggla ingick i bataljonens planering. Avslutningsvis skulle man genomföra informationsoperationer i syfte att stärka de lokala irakiska säkerhetsstyrkorna samt diskreditera kriminella och rebeller.

Vilka övergripande mål är det som vi inte återfinner i bataljonschefens plan? Det handlar egentligen bara om Franks åttonde målsättning som handlar om att försäkra sig om den territoriella integriteten. Det är förstaeligt då Haditha ändå ligger en bit bort från landgränsen mot Syrien och det är tänkbart att bataljonschefen medvetet utelämnade den delen. I stort kan man dock säga att förbandet som de själva återger händelserna i området enligt detta kriterium har ett effektbaserat tankesätt under sin COIN operation i Haditha.

5.2.2.2 Önskad och oönskad effekt

Frågan är hur bataljonen förhöll sig i planeringen till vad man ville uppnå, vad man ville undvika samt vad det kunde bli för överspridning till andra delar av konflikten eller andra aktörer. Låg fokus mer på vad man ville uppnå (effekten) och mindre på medlet? Gjorde man en värdering av inverkan på politiken, militära enheter, ekonomin, samhället, informationsarenan samt infrastrukturen?

Det faktum att man använde sig av lättare fordon och fotpatruller trots förekomsten av bombdåd visar på att man var medveten om vilken effekt det egna uppträdandet har på aktörerna i området. En önskvärd effekt kan vara att man genom en bättre kontakt med folket lättare kunde få underrättelser. Att gruppera egna soldater (CAP) utanför den relativt väl skyddade förläggningen innebar också en risktagning för bataljonschefen. Dessa risktagningar torde grunda sig i ett fokus på effekten att inverka på omgivningen och på att skapa varaktiga resultat. Bataljonen försöker öka självförtroendet hos den irakiska polisen genom tilldelning av materiel, utbildning samt moraliskt stöd i form av skydd. Detta visar att koalitionsstyrkorna i Haditha trodde på att långsiktigt få bättre effekt i området av den irakiska polisen än från dem själva. Även Major Nortons citat visar att bataljonen insåg betydelsen av att det var irakierna själva som framgent skulle stå för säkerhet i området.

Man kan då tolka bataljonens agerande att den strategiska målsättningen att skapa förutsättningar för det nya styret i Irak skulle uppnås genom att åstadkomma indirekta effekter. Det är de positiva effekter av bataljonens sätt att hantera situationen i området som skall uppnå det strategiska målet. Ett exempel på detta är bataljonschefens nyttjande av sin granatkastarpluton. Med tanke på situationen och uppgiften som skulle lösas verkar han ha

ansett att utnyttjandet av indirekt eld i detta fall skulle ge oönskade effekter på infrastrukturen och på förhållandet till politiker och övriga invånare i området. Istället avdelades granatkastarplutonen till att utgöra bataljonens CAP vilket gav bättre effekt mot uppgiften. De viktigaste aktörerna är den irakiska befolkningen vars *hearts and minds* man strävar efter att vinna. Därefter fokuserar man på att hjälpa de irakiska säkerhetsstyrkorna till en egen förmåga att hantera kriminella och rebeller (indirekt effekt).

Vad som inte återges i texten är vad man ville undvika samt om det uppstod oönskade effekter av deras nära samarbete med de irakiska enheterna. Kunde man uppfatta att känslig information hade läckt ut? Fick samarbetet mellan de lokala poliserna och de amerikanska marinkårsstyrkorna oönskade effekter för den irakiska polismannen och hans familj? De irakiska domarna fick livvakter på grund av de hot som uppstod mot dem som person då de började utöva sitt ämbete. Avslutningsvis finns det tendenser till effektbaserat tankesätt även utifrån detta kriterium. Dock ger det faktum att det är enbart amerikanska källor som ligger till grund för beskrivningen av de historiska exemplen rum för en passus. Om man helt bortsett från dessa oönskade effekter så kan man nog inte säga att man haft ett effektbaserat tankesätt. Det hade varit önskvärt att få insyn i hela planeringen för att se om man haft en medvetenhet om sekundära effekter också.

5.2.2.3 Holistiskt synsätt

Har bataljonschefen sett över alla sina möjligheter att påverka aktörerna i området? Har han använt sig av en bredare palett av medel än vid klassisk krigföring? Har han använt sig av exempelvis diplomatiska påtryckningar, ekonomiska sanktioner eller resurstilldelning till utvalda grupper, informationsoperationer, telekrigföring inkluderande spaning och störning av vissa sambandsmedel samt militära bekämpningssystem.

Detta kriterium kan vara svårt att återfinna på lägre nivåer då exempelvis bataljonschefer sällan förfogar över diplomatiska påtryckningsmedel. På vilket sätt kan man då säga att bataljonschefen har uppvisat en helhetssyn på utnyttjandet av maktmedel? Man kan snabbt konstatera frånvaron av ekonomiska och diplomatiska påtryckningsmedel. Däremot återger texten att man tilldelar lokalpolisen resurser i form av utrustning. Om det är den egna bataljonen som avdelar sin utrustning till poliserna är kanske tveksamt utan det handlar förmodligen om en mer centralt styrd åtgärd. Användandet av informationsoperationer för att diskreditera motståndaren är ett tydligare exempel på ett holistiskt synsätt enligt detta kriterium. Även det faktum att man engagerade sig i de civila projekt som blivit kontrakterade i staden visar på att bataljonschefen rörde sig utanför den rent militära arenan i sitt agerande. I detta exempel finns det trots allt några delar som talar för det effektbaserade tankesättet enligt kriteriet.

5.2.2.4 Medvetenhet om aktörer

Har bataljonschefen påvisat en medvetenhet om att det är ett antal aktörer som skall påverkas på ett eller annat sätt? Har han försökt influera både fientliga och neutrala aktörer så att det gynnar den egna saken både på kort och på lång sikt? I återgivningen från bataljonen är det tydligt att det är den irakiska befolkningen som är i centrum genom att koalitionen vill vinna deras *hearts and minds*. Man har också försökt påverka motståndarna genom de nyss nämnda informationsoperationerna samt att genom sitt stöd till den irakiska polisen skapa stabilitet vilket i sig missgynnar brottsligheten och upprorsmännen. Om bataljonschefen har visat medvetenhet mot neutrala aktörer är inte tydligt då bataljonens personal inte redogör för på vilket sätt de stödjer den civila administrationen med lokala projekt. Inte heller omnämns

någon speciell handlingsplan gentemot media i området. De nämner att bataljonen hade insyn i civila projekt i området men inte till vilken del och på vilket sätt de försöker påverka de neutrala parternas uppfattning om situationen och bataljonens sätt att lösa uppgiften.

I detta kriterium kan man se tecken på ett effektbaserat tankesätt även om det inte är övertydligt. De aktörer som beskrivs är den irakiska befolkningen inklusive polis och säkerhetsstyrkor samt motståndare. Det finns tecken på att bataljonen har ett klart förhållningssätt till neutrala också men det återges inte tydligt i texten. Om de i sitt agerande tog hänsyn till media framgår inte heller, och att bataljonens personal inte omnämner detta i sin redogörelse kan vara ett tecken på att de inte tycker att det hade någon särskild betydelse.

5.2.2.5 Tekniska förutsättningar

Hur har bataljonschefen utnyttjat den tillgängliga tekniken för att uppnå de övergripande målen? Har han utnyttjat tekniken på innovativa eller indirekta sätt för att få ut bästa effekt utan att i onödan förstöra materiel eller skada människor?

I detta fall handlar det mer om vad bataljonen väljer att inte använda. Det som påvisas är att de väljer att inte använda fordon som är skräckinjagande och som kanske fjärrar soldaterna från invånarna. Istället använder bataljonen lätta och oskyddade fordon eller inga fordon alls. Bataljonschefen väljer att ge granatkastarplutonen andra uppgifter vilket till del är att välja bort en teknisk mot en human förmåga. Man verkar förlita sig mer på *humanitarian intelligence* än på teknisk underrättelsetjänst. Bataljonens personal nämner inte satellitövervakning eller annan teknisk spaning vilket inte är samma sak som att det inte användes. Att det inte nämns beror antingen på att de inte ansåg det lika viktigt som de mänskliga underrättelsekällorna eller på att koalitionen inte vill återge i öppen källa vilka tekniska resurser man hade till sitt förfogande.

5.2.2.6 Sammanfattning

De beskrivna händelserna i Haditha under perioden mars till juli 2004 är återgivet av amerikanska officerare ingående i bataljonen som verkade i området. Enligt deras sätt att återge vad som skedde kan jag dra slutsatsen att det fanns ett effektbaserat tankesätt i COIN-operationen. Det finns dock några delar som antyder att bataljonen inte använde EBO i anslutning till sin insats. Den slutsats man kan dra är tvärdelad. Antingen hade bataljonen ett effektbaserade tankesättet inbakad i sitt agerande, medvetet eller omedvetet. Orsaken till att det inte är tydligt kan bero på att vissa delar inte gick att fullt ut tillämpa på denna nivå eller situation. Det kan också vara så att de inte hade ett effektbaserat tankesätt alls. Den metod bataljonschefen valde (bl.a. att använda en CAP) råkade bara överensstämna i vissa delar med det effektbaserade tankesättet. Författarens slutsats är ändå att bataljonen hade ett effektbaserat tankesätt i planerandet och genomförandet av COIN-operationen.

I nästa avsnitt om COIN-operationen i Fallujah kommer samma procedur som i kapitlet om Haditha att genomföras. Detta innebär en beskrivning av den utvalda COIN-operationen som inledning. Därefter sker en återkoppling mot de kvarvarande strategiska målsättningarna. Slutligen genomförs en analysen av operationen med hjälp av kriterierna som används för att påvisa förekomst av effektbaserat tankesätt.

5.3 COIN-Operationen i Fallujah November 2004

Fallujah är en stad i Al Anbar provinsen och ligger cirka 69 km väst om Baghdad vid floden Eufrat. Före kriget 2003 fanns det cirka 350 000 invånare i staden. Dagens invånarantal är

okänt, men torde ligga kring 200 000. Före kriget fanns det över 200 moskéer i och runt staden och är därmed en av de viktigaste städerna för sunnimuslimerna i regionen. Staden var under kriget 2003 nästan orörd av förstörelse då de irakiska förbanden upplöstes utan stridigheter. De soldater som fanns i området släppte sina vapen och tog på sig civila kläder och försvann i folkmängden. Innan Saddam Hussein flydde från Bagdad så beordrade han frisläppandet av alla fångar från det beryktade Abu G'raib fängelset. Orsaken är inte klar men det innebär att det nu fanns en massa kriminella och kvarlämnade vapen i Fallujah (Fallujah 2006).

5.3.1 Händelseförlopp

Den 4 april 2004 angrep koalitionen styrkor staden då man ansåg att de styrande i staden tappat kontrollen över situationen i Fallujah. Efter några dagar tvingades man avbryta attacken då förstörelsen på staden och lidandet på civilbefolkningen ansågs bli för stor, och man inledde istället förhandlingar för att återinföra ordning och säkerhet. Ansvariga för säkerheten i staden blev den hastigt komponerade "Fallujah Brigaden" som med koalitionen goda minne styrdes av en blandning av irakiska militärer och medlemmar i Ba'ath-partiet. Under de kommande månaderna misslyckades man att ta kontrollen i staden som i stället blev en tillflyktsort för upprorsmän i Irak. Kidnappningar med krav på lösensumma, hals-hugningar och självmordsbombningar blev vardagsmat i området och cirka 2-3000 rebeller uppträdde öppet i staden som blev en symbol för det irakiska upproret mot koalitionen. Tidigt på hösten beslutade man i Washington och Bagdad att situationen var ohållbar, och man började planera för ett anfall för att överta kontrollen (West 2005 s. 52).

Den första fasen av det kommande anfallet innebär bl.a. att man bedrev informations-operationer mot rebellerna i området. Dessa gick ut på att driva in en kil mellan de olika partierna och grupperingarna i området så att de inte kunde agera gemensamt mot koalitionen. Man ansåg sig ha lyckats driva in en kil mellan de lokala ledarna och befolkningen genom att beskriva vilket understöd som uteblev på grund av deras styre¹⁸. Man påtalade även att om koalitionen skulle försvinna från området skulle striderna ändå fortsätta mellan de olika makt-intressenterna i området (Sattler & Wilson 2005 s. 12).

I förberedelseskedet ingick även att samla in underrättelser om de olika fraktionerna i staden, om olika nyckelpersoner samt vilka försvarsförberedelser som var gjorda. Detta åstadkoms med hjälp av spioner, dubbelagenter, elektronisk avlyssning, intervjuer med civila flyktingar, analyserandet av arabisk media, spaning med UAV:er och satelliter samt förhör med till-fångatagna rebeller. Vidare genomförde man nästan dagligen precisionsbekämpning av vissa hus där det fanns terrorister vilket fick till resultat att de olika maktfraktionerna i Fallujah började misstänka varandra för att sprida information till koalitionsstyrkorna. Man genomförde också ett antal skenanfall i syfte att erhålla information om försvarsgrupperingar, men också för att lura rebellerna om den riktiga anfallsriktningen (West 2005 s. 53).

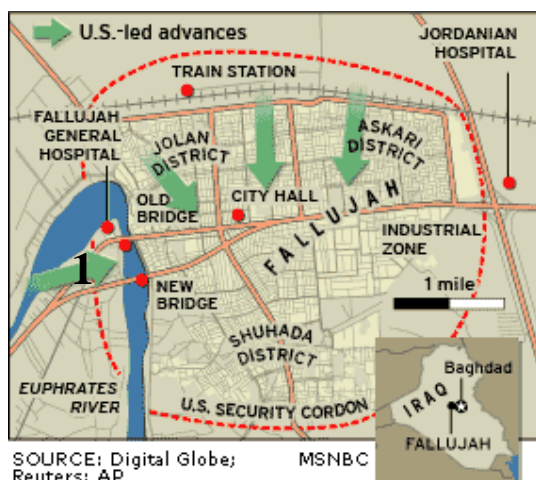
En erfarenhet man hade från det förra angreppet på Fallujah var att man lätt blev avskurna logistiskt sett av rebellerna varför man byggde upp en 15 dagars uthållighet av mat, ammunition, bränsle och övriga förnödenheter under förberedelseskedet¹⁹ (Ibid s. 14).

¹⁸ Man påtalade bl.a. att 30 miljoner dollar, avsett för staden, ej kunde investeras i samhällets uppbyggnad på grund av bristen på säkerhet.

¹⁹ I amerikanska militära facktidskrifter kallar man detta för "Iron Mountain" i motsats till uttrycket "just in time logistics" vilket alltså inte fungerat särskilt bra.

En annan viktig aspekt före anfallet var att man uppmanade civilbefolkningen att evakuera staden. Orsaken var att man ville ha större handlingsfrihet vid användandet av sina resurser och inte riskera onödiga förluster på civila, vilket kunnat resultera i propaganda mot koalitionen. Uppskattningsvis fanns endast 500-1200 av stadens 200 000-280 000 invånare kvar när huvudanfallet startade vilket var en viktig faktor när man valde medel och metod²⁰. (Ibid s. 55).

När själva anfallet startade gjorde man först ett anfall från sydväst mot en halvö i Eufkrat där ett stort sjukhus och en viktig bro var belägna. Detta var den förväntade anfallsriktningen från rebellsidan, vilket man byggt sitt försvar på (West 2005 s. 53).

Figur 3 Anfallsrörelser i november 2004 där koalitionens anfallsrörelser visas med gröna pilar

Istället kom huvudanfallet från norr 24 timmar senare efter det att enheter²¹ inringat staden. Totalt bestod anfallet av cirka 12 000 man fördelat på sex Irakiska bataljoner samt nio bataljoner från USA²² inklusive understödsförband från flottan och flygvapnet. I planeringsarbetet identifierade man det strategiska behovet av att ligga på framkant avseende informationsspridning för att undvika fiendlig propaganda. Man löste detta genom att i operationens anfallsstyrka ha sammanlagt 91 reportrar utspridda på olika enheter (*embedded journalists*). Dessa fick rapportera vad de ville utom information som kunde röja COIN-operationen. Vidare hade man ett färdigt pressmeddelande varje gång ett betydande mål var taget eller utslaget (Sattler & Wilson 2005 s. 16f)

Den motståndare man hade att bekämpa bestod av ca 3000-4500 rebeller som kunde kategoriseras i tre grupper; den första bestod av de som författaren West kallade "galningarna" som kände sig manade att dödsföraktat beskjuta stridsvagnarna och pansarskyttefordonen med finkalibrig eld eller pansarvärnsvapen. Den andra kategorin var de som uppträdde i grupper och som hade någon form av ledning och koordinering som styrde dem i sitt rörliga försvar. Den tredje kategorin var de som gömde sig i byggnader, ibland i drogat tillstånd, och som hoppades att kunna skjuta ner någon amerikan på nära håll eller helt undgå upptäckt. Ofta bestod motståndaren av semioberoende celler med 4-20 krigare som kunde

²⁰ Av förklarliga skäl så finns det inga exakta siffror på antalet invånare i Fallujah före eller under anfallet, utan de siffror angivna ovan är vad jag funnit i West och Sattler & Wilsons texter.

²¹ Det var U.S. Army Blackjack Bde tillsammans med 2d Marine Recon Bn som ansvarade för inringningen.

²² Dessa var både från marinkåren och armén.

dyka upp på olika platser i området. Även i områden som tidigare rensats från rebeller kunde det på nytt uppstå strider när mindre enheter lyckats smyga tillbaka (West 2005 s. 54).

De första tre dagarna stred koalitionen 24 timmar om dygnet för att därefter endast genomföra anfallsrörelser dagtid. Detta för att husrensningarna tog mycket på krafterna hos soldaterna då man hela tiden fick vara på helspänn. Nätterna utnyttjades för psykologisk krigföring samt bekämpning från luften²³. Det sistnämnda handlade om AC-130 "Gunship"²⁴ som med under rättelser från UAV:er och egna nattsikten hindrade rebellerna att genomföra rörelser under nätterna genom precisionsbekämpning av allt de såg som var fientligt. Den metod man använde under anfällen dagtid var att genomföra förbekämpning av byggnader innan man ryckte fram. Detta gjorde man antingen med hjälp av anfall från luften eller direktriktad bekämpning med stridsvagn eller andra väggpenetrerande vapensystem²⁵ (West 2005 s. 55).

Man undvek att rensa byggnader som man misstänkte kunde innehålla fiender eller försåtmineringar utan att först skjuta hål genom väggarna eller helt rasera huset. Det var frånvaron av invånare som gjorde att man kunde använda denna taktik/teknik, och detta försvarades med att man ansåg sig kunna ersätta irakierna för de hus man förstörde men inte amerikanska människoliv. Man använde även SMAW²⁶ och AT-4²⁷ när man skulle bekämpa rebellnåsten i hus. Skyttarna blev efter ett tag mästare på att bestämma vart och på vilken vägg de skulle skjuta för att få taket att rasa ner på de förskansade rebellerna. Man använde även stridsvagnskanonen för att riva väggar och det var till och med så att man använde vanliga bulldozer²⁸ för att få ner väggar till misstänkta hus (Ibid s. 56).

Anfallet startade natten mellan den 7 och 8 november, och den 11 november hade koalitionen enheter rullat igenom staden från norr till söder. Tanken var egentligen att man efter att ha anfällt en bit söderut skulle en av enheterna²⁹ svänga om och anfalla från öst till väst. Dock gick framryckningen från norr till söder så snabbt och bra att man ansåg att den planerade manövern skulle ge rebellerna tid att organisera upp sitt försvar. Man fortsatte istället med rörelsen söderut och utnyttjade den anfallskraft koalitionsstyrkorna hade. Efter den 11 november fortsatte striderna med att rensa vissa kvarter från rebeller och staden delades in i sex sektioner där man letade efter vapen och upprorsmän. Parallellt med detta började man omedelbart med humanitärt stöd till de få invånarna som var kvar samt att man påbörjade uppbyggnadsfasen och upprijsningen av det som man förstört (West 2005 s. 56).

Den irakiska premiärministern Allawi satte tryck på koalitionen att öppna staden för invånarna igen, men det tillät man inte förrän man ordentligt sett till att det inte fanns kvar vapen, soldater eller minor. Man inrättade ett civilt-militärt operationscenter med fokus att

²³ Förutom budskap om att rebellerna skulle ge upp så spelade man också hårdrocksmusik vilket gjorde det svårare för rebellerna att kunna vila på nätterna.

²⁴ AC-130 H/U Gunship bestyckad med 105mm haubits och 40mm och 25mm automatkanoner.

²⁵ I snitt så hade varje FAC (*Forward Air Controller*) två insatser per dygn, d.v.s. precisionsbekämpning av fienden nära de egna förbanden.

²⁶ *Shoulder-Launched Multipurpose Assault Weapon*, ett understödsvapen med flera granattyper där man i Fallujah använde ca 35% termobariska granater och resten vanliga spränggranater.

²⁷ AT-4, *anti tank weapon four*, är ett svensktillverkat engångsvapen primärt avsett för att bekämpa bepansrade fordon.

²⁸ Caterpillar D9 nämns i texten, vilket är en bandschaktmaskin på 49 ton som även finns i militärt utförande med splitterskydd och vapenfästen.

²⁹ RCT-7 (*Regimental Combat Team*) var den enhet som var tänkt att vika av åt väster när man nått industriområdena.

göra så mycket förberedelser som möjligt innan de ursprungliga invånarna kunde släppas tillbaka till staden (Ibid s. 22).

Den 23 december 2004 beslutade den irakiska premiärministern att det var dags att åter öppna Fallujah, vilket för koalitionen innebar en övergång till fas 4 i sin operationsplan- den civila delen av operationen. I denna fas ingick att slussa in stadsbefolkningen ett område i taget, och samtidigt göra en kontroll att de inte hade ett förflutet som rebell eller hade med sig vapen eller sprängmedel. Även kvinnor och barn visiterades och till detta använde man de kvinnliga soldaterna. Koalitionen ställde krav på de entreprenörer som anlätades att de skulle anställa sin arbetskraft lokalt för att säkerställa att så många som möjligt av invånarna hade jobb (Sattler & Wilson, 2005 s. 22).

Vad blev då resultatet av COIN operationen? Ur ett amerikanskt perspektiv var det positivt i det kortsiktiga perspektivet då man "endast" hade 52 döda och 425 sårade medan rebellerna hade 2085 döda och 1600 tillfångatagna. Koalitionens ansträngningar att få tillbaka invånarna till staden lyckades dåligt. Man betalade 25 000 \$ till irakier som fått anhöriga dödade och man byggde exempelvis fyra nya skolor och flera vårdcentraler. Trots detta var det mest rebeller som infiltrerade sig tillbaka och stal hjälpsändningar på dagen och gjorde regelrätta attacker på natten (Phillips 2005 s. 216).

Om man försöker göra en koppling mellan uppnådd effekt och tilldelade uppgifter på samma sätt som i operationen i Haditha är det inte lika enkelt. I beskrivningarna från Fallujah är inte uppgifterna med operationen lika tydliga i den analyserade texten. Man kan dock konstatera att huvuduppgifterna torde ha varit att driva ut rebellerna och att återställa ordning och säkerhet för befolkningen för att på sikt kunna lämna över kontrollen till irakiska myndigheter.

Vilken långvarig effekt detta fått är för tidigt att säga endast två år senare. Att uppbyggnaden av infrastrukturen i Fallujah behöver framskrida rejält innan man kan börja se positiv effekt hos befolkningen är givet. Efter denna historiebereskrivning kommer analysen av händelserna i Fallujah 2004.

5.3.2 Förekomsten av ett effektbaserat tankesätt

Efter denna beskrivning av COIN Operationen i Fallujah 2004 kommer det att ske en analys av skeendet i detta avsnitt. Innan de fem kriterierna används för att analysera den nyss beskrivna operationen skall först kriterierna och operationen vägas mot de övergripande målen så att man kan få en uppfattning om graden av relevans hos de olika kriterierna i just denna operation. Bedömningen görs genom en subjektiv värdering. Sist i detta avsnitt kommer det en sammanfattning där det konstateras om COIN operationen anses vara baserad på effektbaserat tankesätt eller ej.

Vilket strategiskt mål är i fokus för denna operation?

Strategiskt mål	COIN OP	Kriterium				
		a. Det högre målet genom-syrar hela organisationen	b. Önskad och oönskad	c. Holistiskt synsätt	d. Medvet enhet om	e. Tekniska förutsättningar

			effekt		aktörer	
3. Fånga eller driv ut terrorister	Relevant FOKUS	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja
4. Inhämta underrättelser om terrorister och massförstörelsevapen	Relevant	Ja	Indirekt	Ja	Ja	Ja
6. Leverera humanitärt bistånd	Relevant	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
7. Skapa förutsättningar för det nya styret i Irak	Relevant	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
8. Försäkra sig om territoriell integritet	Ej relevant	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

Tabell 4

När man granskar händelserna i ljuset av de ovanstående strategiska målsättningarna är det ganska klart att fokus i denna COIN operation har handlat om att fånga eller driva ut terrorister från Fallujah. Inom ramen för denna målsättning har man även i sitt agerande till delar arbetat mot de andra målsättningarna på taktisk nivå. Det som inte är relevant även i detta fall och som inte heller värderas är den åttonde som berör den territoriella integriteten. Här kan man inte omedelbart välja bort något kriterium med hänsyn till det fokus som den strategiska målsättningen har.

5.3.2.1 Det högre målet genomsyrar hela organisationen

Av general Tommy Franks operativa målsättningar som återstod i denna fas så var det följande som återstod att arbeta med för koalitionen:

- 3) fånga eller driv ut terrorister,
- 4) inhämta underrättelser om terrorister och massförstörelsevapen,
- 6) leverera humanitärt bistånd,
- 7) skapa förutsättningar för det nya styret i Irak samt
- 8) försäkra sig om territoriell integritet.

Frågan är då om man kan återfinna dessa målsättningar nedbrutna på operativ och taktisk nivå i anfallsstyrkans redogörelse för COIN operationen i Fallujah? Hela operationen bygger på den tredje målsättningen att fånga eller driva ut de terrorister som funnit sin frihamn i Fallujah. Det ges flera exempel i texten ovan på hur man inhämtade underrättelser om de olika fraktionerna i staden samt de man ansåg vara terrorister enligt den fjärde målsättningen. Enligt den amerikanska källa som texten utgår från så var man mån om att påbörja det humanitära stödet så fort striderna klingat av. Detta bestod dels av att man omedelbart gav hjälp till de få civila som var kvar i staden, dels med att en återuppbyggnad påbörjades av de byggnader och övrig infrastruktur som förstörts vilket passar bra med målsättning sju.

Koalitionsstyrkorna visade fler prov på att man försökte skapa förutsättningar för det nya irakiska styret. Ett sätt var att man ingrep när läget var ohållbart för stadens styre genom att

rensa ut de som omöjliggjorde situationen. Ett annat sätt var att man efter stridigheterna reglerade att stadens invånare skulle anställas av de kontraktörer som fick uppgiften att återställa infrastrukturen. På så sätt kunde folk börja försörja sig på legitima jobb vilket naturligtvis låg i det nya irakiska styrets intressen. Med ovanstående exempel finns det tecken på att man använder sig av effektbaserat tankesätt i operationen kopplat till detta kriterium.

5.3.2.2 Önskad och oönskad effekt

Frågan är nu hur koalitionen styrkor förhöll sig i planeringen till vad man ville uppnå, vad man ville undvika samt vad det kunde bli för överspridning till andra delar av konflikten eller andra aktörer. Låg fokus mer på vad man ville uppnå (effekten) och mindre på medlet? Gjorde man en värdering av inverkan på politiken, militära enheter, ekonomin, samhället, informationsarenan samt infrastrukturen?

I den amerikanska återgivningen av operationen är man noga med att poängtera att man ville undvika civila offer då det ansågs vara en oönskad effekt med dålig inverkan på operationen som helhet. En av orsakerna till att man uppmanade befolkningen att utrymma staden var den värdering man gjort över den inverkan på den politiska arenan det skulle ha fått med en större mängd döda invånare. Detta skulle även kunna utnyttjas som propaganda mot koalitionsstyrkorna och det nya irakiska styret. Man ville också skifta fokus från koalitionen styrkor genom att försöka spela ut de olika fraktionerna i staden mot varandra. Det skulle kunna ge indirekta positiva effekter om rebellerna började bekämpa varandra istället. Ett antal skenanfall användes för att försöka lura försvararna om var det riktiga anfallet skulle sättas in. Detta var bl.a. för att undvika rebellernas bäst förberedda delar samt att inhämta information om motståndaren. Även detta kan anses var ett exempel på att man eftersökte indirekta effekter av koalitionen handlingar.

Man nämner den risktagning man gör vid raserandet av byggnader och infrastruktur i själva anfallet. Här har koalitionsstyrkorna vid planerandet vägt en stor mängd amerikanska dödsoffer (med den inverkan det får på kriget i stort på hemmaplan) mot den negativa effekt man får av att rasera infrastrukturen. Man valde det senare alternativet och motiverade det genom att även planera en av koalitionen bekostad återuppbyggnad. Att utvärdera i vilken utsträckning koalitionen verkligen har infriat dessa löften har inte varit möjligt i detta arbete.

Med ovanstående exempel kan man anse att det finns flera tecken på effektbaserat tankesätt i operationen enligt detta kriterium.

5.3.2.3 Holistiskt synsätt

Har koalitionsstyrkorna sett över alla sina möjligheter att påverka aktörerna i området i sin planering? Har de använt sig av en bredare palett av medel än vid klassisk krigföring? Har man använt sig av exempelvis diplomatiska påtryckningar, ekonomiska sanktioner eller resurstilldelning till utvalda grupper, informationsoperationer, telekrigföring inkluderande spaning och störning av vissa sambandsmedel samt militära bekämpningssystem.

I denna operation finns det inte heller exempel på diplomatiska eller ekonomiska påtryckningar. Det är nog troligt att koalitionen försökt påverka de olika ledarna i Fallujah med ekonomiska medel. Detta har uppenbart inte fungerat men däremot finns det flera exempel där en helhetsförståelse visas avseende utnyttjandet av maktmedel. Man använder informationsarenan för att trötta ut motståndaren på nätterna samt till att sprida sitt eget budskap vid flera tillfällen. Man försöker även ligga på framkant med reportrar bland de

främsta enheterna och färdiga pressmeddelanden för att undvika fientlig propaganda. Att koalitionen försöker separera fraktionerna från varandra och från den civila befolkningen i första fasen är ett tydligt exempel på hur detta maktmedel utnyttjas. I DIME konceptet användes åtminstone maktmedel kopplat till informationsarenan samt militära maktmedel. Det faktum att man tydligt använder dessa och påvisar en helhetssyn avseende utnyttjandet gör att författaren anser att koalitionen enligt detta kriterium använder sig av effektbaserat synsätt.

5.3.2.4 Medvetenhet om aktörer

Har koalitionen påvisat en medvetenhet om att det är ett antal aktörer som skall påverkas på ett eller annat sätt? Har de försökt influera både fientliga och neutrala aktörer, helst så att det gynnar den egna saken både på kort och på lång sikt?

I flera fall visar koalitionen en medvetenhet om olika aktörer som man försöker påverka. Först är det naturligtvis de informationsoperationer som bedrivs i första fasen mot de olika fraktionerna som visar på denna medvetenhet. Här har ett flertal resurser använts som exempelvis spioner, dubbelagenter, elektronisk avlyssning, intervjuer med civila flyktingar, analyserandet av arabisk media, förhör av krigsfångar m.m. för att få ut rätt effekt av sitt agerande. Koalitionen påvisar även en medvetenhet om neutrala aktörer genom att aktivt försöka undvika att ge motståndarna möjlighet att kunna genomföra propaganda med hjälp av det stora antalet reportrar som följde koalitionen förband. Att man påtar sig ansvaret för att stödja återuppbyggnaden av infrastrukturen kan utgöra ett exempel på försök att blidka världsoptionen. Man kan därmed anse att koalitionen kan påvisa ett effektbaserat tankesätt enligt detta kriterium i operationen.

5.3.2.5 Tekniska förutsättningar

Hur har koalitionsstyrkorna utnyttjat den tillgängliga tekniken för att uppnå de övergripande målen? Har man utnyttjat tekniken på innovativa eller indirekta sätt för att få ut bästa effekt utan att i onödan förstöra materiel eller skada människor?

I detta fall har koalitionen verkligen använt sig av många tekniska medel. Allt från satelliter till bulldozers finns nämnda i texten. Frågan blir istället huruvida man använt tekniken och fått ut bästa möjliga effekt eller om materiel förstörts i onödan. Ett exempel kan vara när man använder precisionsbekämpning av enstaka hus för att försöka misstänkliggöra enskilda individer samt att spela ut fraktioner mot varandra. I det fallet användes tekniska förutsättningar (precisionsbekämpning) för att åstadkomma specifika effekter som inte bygger på fullständig fördörelse. Koalitionen anger att man senare i anfallet medvetet förstörde byggnader för att spara människoliv (koalitionen). Med detta synsätt, kopplat till att koalitionen tar på sig återuppbyggnaden skulle man kunna hävda att det förekommer ett effektbaserat synsätt. Ur koalitionen synvinkel har då teknik utnyttjats till att omvandla rebellernas skydd (husen) till deras grav. Koalitionen har ur sin egen synvinkel även sparat människoliv då man på flera sätt uppmanat invånarna att utrymma staden samt minimerat riskerna att människoliv tillhörande koalitionen styrkor gått till spillo. Författaren anser att ett effektbaserat tankesätt är uppvisat i operationen utifrån detta kriterium.

5.3.2.6 Sammanfattning

I kapitlet har framkommit att koalitionen styrkor enligt de framtagna kriterierna har använt effektbaserat tankesätt under COIN i Fallujah november 2004. Det finns ett antal exempel som klart pekar på att man tagit ställning i sitt agerande som pekar på en medvetenhet om

vilka effekter man vill uppnå och vilka man vill undvika. Om man hastigt ser över operationen och konstaterar antalet förstörda byggnader kan man förledas att tro att koalitionen styrkor gjort det så enkelt som möjligt för sig. Men den granskning som här är gjord visar att man i sin plan i flera steg antagit ett effektbaserat tankesätt.

6 Slutsatser

Detta kapitel avser svara på de forskningsfrågor som ställdes i början av arbetet och som relaterar till problemformuleringen som repeteras nedan. Förutom svar på de tre forskningsfrågorna kommer det även att ges förslag på framtida forskning samt att några avslutande tankar om resultatet och framtiden delges.

6.1 Inledning

Avsikten med denna uppsats var att ge ett perspektiv på effektbaserade operationer samt att ge en fördjupad beskrivning av uttrycket genom att ta fram kriterier som kan användas för att påvisa förekomsten av tankesättet i en specifik operation. I den analys som genomförts i föregående kapitel genom att använda de framtagna kriterierna mot de historiska exemplen har författaren försökt ge läsaren ytterligare ett perspektiv på det effektbaserade tankesättet. En bidragande del för att öka förståelsen för konceptet har varit att söka svaren på forskningsfrågorna. Dessa återges i de följande avsnitten.

6.2 *Hur är det möjligt att förstå konceptet EBO i förhållande till begreppet counter-insurgency?*

Hur kan man se på relationen mellan dessa begrepp? En del av tanken med denna uppsats har handlat om att vrida och vända på denna fråga. Det man kan börja svara på är om EBO kan finnas i en COIN-operation. Svaret på den frågan är otvetydigt jakande vilket denna uppsats gett vid handa. Med tanke på vad som framkommit tidigare kan man anse att EBO är lämpat för flera typer av operationer och konceptets uppbyggnad inte är konstruerat för att passa just COIN-operationer. EBO innehåller konceptuella delar som inriktar sig mycket på förhållanden mellan militära chefer i olika nivåer samt förhållandet mellan militära och civila delar i anslutning till konflikter oavsett typ och våldsnivå. Med hänsyn till detta resonemang kan man drista sig till att säga att effektbaserat tankesätt är särskilt användbart vid COIN-operationer. Beskrivningen av COIN i kapitel tre samt de historiska exemplen i kapitel fem visar på komplexiteten i denna typ av operationer. Denna komplexitet kan enligt min mening bäst bemötas med det holistiska synsättet där man också har klara direktiv från den strategiska till den taktiska nivån. Man kan genomföra COIN-operationer utan ett effektbaserat tänkande men om man skall vara lyckad i sitt genomförande på både kort och lång sikt krävs det nog att man i sitt planerande använder sig av en del instrument från EBO konceptet.

6.3 *Använder Koalitionen ett effektbaserat tankesätt när de genomför upprorsbekämpning i IRAK under 2004?*

Utifrån de givna premisserna som arbetades fram i teoridelen med de fem kriterier kan man i de två historiska exemplen dra slutsatsen att de aktuella förbanden använde ett effektbaserat tankesätt i sina operationer. Jag har inte förutsatt att alla kriterier skall återfinnas för att kunna anse COIN-operationen som effektbaserad. Här har bedömningen vilat på de förutsättningar som funnits i respektive operation och vilka orsaker som kan ha funnits för att förklara varför ett kriterium inte kunnat hittas igen. Bedömningen utgår naturligtvis från den beskrivning som

använts i denna uppsats vilket grundas på mestadels amerikanska källor. Resultatet kunde ha blivit annorlunda om man haft tillgång till en översättning från exempelvis arabiska källor.

Det som kan anses anmärkningsvärt är den relativa svårigheten att upptäcka förekomsten av EBO i den första COIN-operationen jämfört med den andra. Vid en snabb och ytlig granskning skulle man nog kunna tänka sig det omvända resultatet med hänsyn till mängden våldsanvändning i Fallujah jämfört med Haditha. Exempelvis kände författaren att användandet av stridsvagnar mot civila byggnader inte verkade vara baserat på en bedömning av bästa möjliga effekt. När händelserna skärskådas djupare finner man dock att de som genomfört planeringsarbetet haft ganska omfattande analysarbete innan fastställandet av operationsplanen.

Författaren har tidigare fått uppfattningen att EBO handlar om att undvika våldsanvändning och använda andra smarta metoder istället. Arbetet med teoridelen och framtagande av kriterier har istället lyft fram andra delar i konceptet som utgör tyngdpunkten. Det som fällt avgörandet i analysen har istället mer handlat om att man kan identifiera en röd tråd i beslutskedjan kopplat till övergripande målsättningar samt den holistiska synen som alltid måste utgå från den aktuella situationen. I båda fallen har koalitionen enheter enligt egen beskrivning angett att de löst uppgiften på ett sätt som kan anses vara effektbaserat enligt uppsatsens konceptuella modell då man klart kan spåra de strategiska målsättningarna i båda COIN-operationerna.

6.4 Vilken effekt fick det effektbaserade tankesättet på operationerna?

På vilket sätt skall man mäta den effekt som forskningsfrågan indikerar? Det handlar om att se vilken måluppfyllnad som enheterna anger att de uppnått. Detta utgående från de övergripande mål som sedan brutits ner till lösandet av uppgifter på taktisk nivå. Det anges inte direkt i den tillgängliga textmassan utan man får läsa mellan raderna i den amerikanska återgivningen när man gör analysen.

I det första fallet (Haditha) fick bataljonens agerande enligt egen personal en bra effekt. Man diskuterar inte själva i termer om effektbaserat tankesätt i upplägget på sin verksamhet. Men kapitel 5 visar att det sätt som 3 / 4 bataljonen agerat på tyder på ett effektbaserat tankesätt. Bataljonens egna slutsatser av sitt agerande kan därför generellt gälla för att svara på forskningsfrågan.

De positiva effekter bataljonens personal lyfter fram är den direkta samverkan mellan bataljonen och den irakiska polisen samt befolkningen som blev en direkt följd av det sätt man agerade. Vidare lyfter man fram att man på ett bättre sätt kunde kommunicera med de civila ledarna genom att lyssna, föra dialog samt förmedla egna budskap till olika aktörer.

Amerikanska källor anger att den irakiska befolkningen upplevde en mer folklig kontakt med bataljonens personal. Detta skulle bl.a. bero på den ökade mängden fotpatruller samt användandet av lätta fordon istället för tunga och mer skräckinjagande varianter. Huruvida dessa effekter verkligen förekom som bataljonens personal beskriver dem är svårt att verifiera. Man anger själva att situationen senare förvärrades när enheten blev avlöst av en annan bataljon med en annan syn på hur COIN skulle bedrivas. Det skulle i sådana fall antyda att man endast uppnådde kortvariga effekter av sin verksamhet.

I den andra operationen i Fallujah får man av beskrivningen intrycket att även denna operation var lyckad. Man menar att informationsoperationen i den första fasen lyckades driva in en kil mellan de olika rebellgrupperna samt även mellan upprorsmännen och den oskyldiga befolkningen. Vidare anger man att efter endast några dagar har merparten av de rebeller som tidigare befann sig i staden drivits ut eller dödats. Den intressanta frågan kanske är vilken långvarig effekt som koalitionsstyrkornas metodval har fått. Då författaren inte sitter inne med svaret finns det två möjliga utvecklingar som är möjliga att spekulera i.

Den ena är den som man antyder i planeringen vilket går ut på en positiv effekt genom att koalitionen bekostar civila entreprenörer för att bygga upp den infrastruktur man förstört. Entreprenörerna anmodas att använda lokalt anställda arbetare. Med denna metod får invånarna i Fallujah nya fina hus och gator. Dessutom skapas arbetstillfällen vilket sätter fart på handeln vilket i sin tur ökar välståndet och i lika grad minskar lusten att kriga.

Den andra möjliga utvägen är att uppbyggandet och återflyttningen till staden går i sådan långsam takt att man inte uppfattar det som ett framsteg. De kontrakterade entreprenörerna är korrupta och ineffektiva vilket gör att få arbetstillfällen skapas och de pengar som pumpas in istället går till organiserad brottslighet. Detta kommer att underbygga de problem som fanns sedan tidigare och man kommer att hamna i en liknande situation som innan operationen inom månader eller år.

Det vore intressant att ta del av de irakiska invånarnas uppfattning i detta fall. En amerikansk källa rapporterar naturligtvis från sitt perspektiv vilket inte alltid är objektivt. En irakisk familjeförsörjare i Fallujah är kanske inte entusiastisk att få sitt hus förstört även om någon bygger ett nytt. Har han byggt det själv kan det finnas en del stolthet i väggarna som kan vara svåra att ersätta.

Båda operationerna påvisar tecken på positiv utveckling i det kortsiktiga perspektivet. Samtidigt finns det tecken på att man misslyckats i det långsiktiga perspektivet. Vad detta beror på är en alltför komplex fråga att besvara inom ramen för detta arbete. Att den långsiktiga effekten uteblivit kan bero på brist i koppling i den strategiska planen mellan fas fyra och de tidigare faserna i *Operation Iraqi Freedom*.

6.5 Förslag på vidare forskning

Med detta arbete färdigställt finns det en del spår som inte är utredda vilket kan vara ett tips för kommande studier. Den första frågan är vilken väg Sverige och Europa skall ta när det gäller synen på effektbaserade operationer? En följdfråga till detta blir om Europa kan ta en egen väg avseende detta centrala begrepp och vilka konsekvenser det får i sådana fall? Man kan också undra vilka delar av konceptet som man kan behålla och var i den operativa planeringen man bör ta hänsyn till konceptet? Är *comprehensive approach* den väg som Europa väljer istället för det effektbaserade tankesättet.

Ett annat spår att undersöka vore hur Sverige skall förhålla sig till insatser av COIN karaktär? Har vi någon erfarenhet av detta (exempelvis operation Artemis i Kongo) och finns det stöd i gällande doktriner och reglementen för att kunna genomföra COIN i främmande världsdelar? Det skulle även kunna vara intressant att ur ett irakiskt perspektiv beskriva COIN-operationerna för att se om det fortfarande kan anses vara effektbaserat agerande från

koalitionens sida. Detta är ett antal frågeställningar som borde kunna ge idé åt framtida forskning på försvarshögskolan.

6.6 Avslutning

Vid en genomgång på RAND³⁰ utanför Washington 28 April 2006 meddelade föredrags-hållaren Peter A. Wilson för en grupp elever från FHS att USJFCOM för mindre än 24 timmar sedan hade beslutat sig för att inte längre använda EBO som begrepp i USA. Orsaken framgick inte helt tydligt och då tiden var knapp för frågor gick det inte att reda ut. Vilken betydelse detta får för Sverige och EU är svårt att ha någon åsikt om då motiven inte var helt klara. Konceptet innehåller dock så många intressanta delar som förmodligen kommer att leva vidare även om den treställiga helheten försvinner.

Vid ett seminarium 22 Maj 2006 på försvarshögskolan ställde författaren en fråga till panelen som avhandlade en tänkbar orsak till att man i USA väljer att lägga ner uttrycket EBO. Svaret från forskaren Robert Egnell³¹ baserades på de svårigheter den civila sidan hade att inordna sig i verksamhet där man använder uttrycken effektbaserad. Uttrycket för tankarna i stor grad till militär verksamhet vilket kan ställa till det för de civila aktörerna. Om man istället använder sig av ett mer neutralt uttryck blir det enklare att få ett accepterat koncept vilket innefattar flera aktörer enligt det holistiska synsättet. Detta ansåg Egnell som studerat både Storbritannien och USA:s förhållande till konceptet EBO vara en trolig förklaring till USA:s beslut.

Även om EBO försvinner som koncept finns det delar som fortfarande är intressant. Exempelvis är de tankar som framkommit under de multinationella experimenten med ett utvidgande av begreppen DIME och PMESII av värde för framtida operationer. Även tankarna kring införandet av s.k. *Multinational Interagency Group* kan innehålla listiga lösningar i konfliktområden. Om detta är framtiden eller om man utvecklar verksamheten enligt EU:s *comprehensive approach* blir intressant att se.

Avslutningsvis repeterar författaren den egentillverkade definitionen på begreppet EBO i kapitel 2:

Effektbaserade operationer är militära och/eller civila handlingar där man utifrån de egna strategiska målsättningarna väljer de maktmedel som genererar de bästa effekterna på kort och lång sikt både hos motståndaren och andra aktörer. I slutläget har man format miljön, motståndaren och/eller andra aktörer så att de inte längre är något hinder för att uppnå de egna målsättningarna samtidigt som man minimerar oönskade efterverkningar.

Begreppet som sådant kanske dör ut som en reaktion på det amerikanska beslutet att lägga ner EBO men innehållet och betydelsen av det som är skrivet i definitionen ovan kommer förmodligen att vara kvar, om än i andra former och under andra förkortningar.

³⁰ RAND står för Research And Development och är ett forskningsföretag (*think tank*) som bildades 1 oktober 1945 i USA. och idag har sitt högkvarter i Santa Monica och sammanlagt cirka 1500 anställda runt om i världen.

³¹ Egnell är doktorand vid Kings College, London.

7 Referenser

- Armistead, Leigh (red). 2004: *Information Operations*. Dulles: Brassey's Inc.
- Becket, Ian F. W. 2001: *Modern Insurgencies and Counter Insurgencies*. Cornwall: TJ International Ltd.
- Bekkestad, Erlend. 2005: *Effektsbaserade operationer under Operation Iraqi Freedom - utveckling av militärteorien – element i ny doktrin?*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Callan, Michael & Ryan, Michael, 2005: Effects-Based Operations: Discussion Paper. I Elg, Johan (red.): *Effektbaserade Operationer*. Vällingby: Elanders Gotab.
- Cedergren, Anders & Pappila, Ove, 2006: *Effekttänkande, ett resultatnriktat förhållningssätt?*, Stockholm: Försvarshögskolan.
- Cordesman, Anthony H. 2003: *The Iraq War*. Westport: Praeger Publishers
- Danner, Matthew, 2006, <http://capmarine.com/personal/iraq/danner.htm> , 2006-05-14,
- Davis, Paul. K. 2001: *Effects based operations (EBO): A grand challenge for the analytical community*, RAND, 2001, http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1477/index.html
- Devine, Fiona, 1995: Qualitative Analysis. I Marsh, David & Stoker, Gerry (red.): *Theory and Methods in Political Science*. London: MacMillan
- Egnell, Robert, 2006: Squandered Victory: An Effects-Based Analysis of the War in Iraq, in Abrahamsson, Egnell and Ydén, *Effects-Based Operations: Military Organization and Professionalization*, Stockholm: Försvarshögskolan, (Kommande).
- Embeds, 2006, http://en.wikipedia.org/wiki/Embedded_journalist 2006-05-28.
- Fallujah, 2006, <http://en.wikipedia.org/wiki/Fallujah> 2006-04-04.
- FM 101-5, 2006, <http://www.fas.org/man/dod-101/army/docs/fm101-5-1/f545-m.htm> 2006-04-03
- Försvarsmakten, 2002: *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm : Högkvarteret.
- Grönberg, Göran, muntl. föredrag försvarshögskolan: *Comprehensive Approach* 2006-05-22.
- Haditha, 2006, <http://en.wikipedia.org/wiki/Haditha> 2006-03-31
- Hallenberg, Ring, Rydén, Åselius, *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt- En introduktion i metodlära*, FHS Utkast 2005-09-13.
- HKV 09100:62885, *Multinationella konceptet för effektbaserade operationer; slutsatser efter 18 månaders arbete*, 2006

Ho, Joshua, 2005: The advent of a new way of war: Theory and practice of effects-based operations (EBO). I Elg, Johan (red.): *Effektbaserade Operationer*. Vällingby: Elanders Gotab.

Holism, 2006, <http://sv.wikipedia.org/wiki/Holism>, 2006-05-03.

HUMINT, 2006, <http://en.wikipedia.org/wiki/Humint> 2006-06-06.

Irakkriget, 2006, http://en.wikipedia.org/wiki/2003_Iraq_War, 2006-05-28

Kelly, John.F, 2004: *Tikrit, South to Babylon*, Marine Corps Gazette, Februari 2004.

Kindvall, Göran, 2005: *Effektbaserade operationer*, FOI Underlagsrapport Effektbaserade FOI-R—1454—SE.

Koalitionen, 2006, http://en.wikipedia.org/wiki/2003_Iraq_War, 2006-05-28

Lindström, Magnus, 2004: *The use of effects based operations in asymmetric conflicts*. A thesis presented to the Faculty of the U.S. Army Command and General Staff College 2004: <http://stinet.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA428912&Location=U2&doc=GetTRDoc.-pdf>

Marsh, David & Stoker, Gerry (red.), 1995: *Theory and Methods in Political Science*. London: MacMillan

Metz, Steven & Millen, Raymond, 2004: *Insurgency and counterinsurgency in the 21st century: Reconceptualizing threat and response*: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/PUB586.pdf> 2006-05-20.

Nationalencyklopedin *KIL-KÄF*. 1993. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB.

Norton, Kevin, A. 2005: *The 3d Battalion, 4th Marine Regiment's Operations in Iraq*, Marine Corps Gazette, Maj 2005.

Payne, Kenneth, 2005: *The Media as an Instrument of War*: <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/05spring/payne.pdf>

Phillips, David L. 2005: *Losing Iraq: Inside the Postwar Reconstruction Fiasco*. New York : Westview Press.

Rekkedal, Nils Marius. 2005: *Opprør og Opprørsbekjempning*. Vällingby: Elanders Gotab.

Rekkedal, Nils Marius. 2004: *Grundbok i operationskonst: Utvecklingen av operationskonsten och dess teorier*. Vällingby: Elanders Gotab.

Rogers, Paul. 2006: *Iraq and the war on terror: Twelve months of insurgency 2004/2005*. London: I.B. Tauris & Co Ltd.

SASO: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/saso.htm> 2006-03-31.

Sattler, John & Wilson, Daniel, 2005: *Operation AL FAJR: The Battle of Fallujah-Part II*, Marine Corps Gazette, Juli 2005.

Small Wars Manual 1940: <http://www.smallwars.quantico.usmc.mil/SWM/1215.pdf> , 2006-05-30.

Smith, Edward, 2003: *Effects based operations, applying network centric warfare in peace, crisis and war*, CCRP publication series:

http://www.dodccrp.org/publications/pdf/Smith_EBO.PDF

Strömquist, Siv, 1998: *Skrivboken: skrivprocess, skrivråd och skrivstrategier*. 3 uppl. Kristianstad: Gleerups förlag.

Sprayberry, Billy.F, *Battlefield Decisions of a Battalion Commander*, Field Artillery Journal July-Augusti 2004:

http://sill-www.army.mil/famag/2004/JUL_AUG_2004/Pages%2024-27.pdf 2006-04-18

Tsirlis, Christopher S, 2005: *The MAGTF Officer in Iraq*, Marine Corps Gazette, Maj 2005.

USJFCOM, 2005: *Joint Concept Development and Experimentation's Concept Primer: Effects-Based Operations (EBO)*. I Elg, Johan (red.): *Effektbaserade Operationer*. Vällingby: Elanders Gotab.

West, F.J. Bing, 2005: *The Fall of Fallujah*, Marine Corps Gazette, Juli 2005.

Widén, Jerker & Ångström, Jan, 2005: *Militärteorins grunder*. Stockholm: FMLOG ServE Sthlm C T&D.

Wik, Manuel, 2005: *Studie avseende kopplingen mellan EBO och IO*, studie från försvarshögskolan.

Wikström, Niklas, 2005: *Introduktion: Effects-Based Operations, en högre form av krigskonst?* I Elg, Johan (red.): *Effektbaserade Operationer*. Vällingby: Elanders Gotab.

Williams, Reginald J. and Kendall, Rocky, *Operationalizing Effects-Based Operations (An EBO Methodology Based on Joint Doctrine)*

http://www.dodccrp.org/events/2004/CCRTS_San_Diego/CD/papers/084.pdf